

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Гуманітарно-правовий факультет

Кафедра прикладної лінгвістики

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи

_____магістра_____

на тему: «Військова термінологіка в сучасному публіцистичному дискурсі (на матеріалі англо- й україномовних інтернет-видань)»

ХАІ.703.763Л.035.719Л21.24О ПЗ

Виконав: студент II курсу магістратури,
групи 763ЛМ

Спеціальність 035 «Філологія»

Освітня програма «Прикладна лінгвістика»

Зубченко Артем Сергійович

Керівник: канд. філол. наук, доцент,
Медведь О.В.

Рецензент: доктор технічних наук, професор
кафедри інтелектуальних комп'ютерних систем,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
Шаронова Н.В.

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Факультет _____ Гуманітарно-правовий
(повне найменування)
Кафедра _____ Прикладна лінгвістика
(повне найменування)
Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський)
Спеціальність _____ 035 Філологія
(код та найменування)
Освітня програма _____ Прикладна лінгвістика
(код та найменування)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

(підпис) В.В. Рижкова
(ініціали та прізвище)
« 06 » _____ грудня _____ 2024 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зубченку Артему Сергійовичу
(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема дипломної роботи Військова термінологіка в сучасному публіцистичному дискурсі (на матеріалі англо- й україномовних інтернет-видань)
керівник дипломної роботи Медведь Олена Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Університету від «21» жовтня 2024 р. № 1942-УЧ

2. Термін подання студентом кваліфікаційної роботи – «29» листопада 2024р.

3. Вихідні дані до роботи Теоретична частина: статті та роботи військових термінів у публіцистичному дискурсі, особливості їх розвитку та творення, характеристики та види.

Практична частина: дослідження військових термінів як складової сучасного публіцистичного дискурсу, порівняння використання військової лексики в англо й україномовних інтернет-виданнях.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік завдань, які потрібно розв'язати)

1. Визначити теоретичні засади вивчення мовних засобів публіцистичного дискурсу. Його основні характеристики, поняття терміну у неспеціальному контексті. 2. Порівняти використання військової лексики в англо- й україномовних інтернет-виданнях. 3. Дослідити тематичні групи військової лексики в англійськомовних інтернет-виданнях. 4. Дослідити лексико-семантичні групи україномовної лексики у вітчизняних інтернет-виданнях. 5. Визначити перекладацькі стратегії відтворення україномовної воєнної лексики в англійському публіцистичному дискурсі. 5. Перелік графічного матеріалу Рисуноків – 20, діаграм – 1, таблиці – 3, презентація в Power Point – 6 слайдів.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділи 1-3	Рижкова В.В. – кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри прикладної лінгвістики	27.02.2024	28.11.24
Спецчастина	Лучшева О.В. – старший викладач кафедри інженерії програмного забезпечення	27.02.2024	28.11.24

Нормоконтроль

В.В. Рижкова
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 29 » листопада 2024 р.

7. Дата видачі завдання «27» лютого 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів роботи	Підпис керівника
1	Підбір теоретичного матеріалу, проведення глибокого аналізу матеріалу, відбір та обробка матеріалу за темою роботи.	14 червня 2024	
2	Підведення підсумків з відбором матеріалів, початок практичної частини роботи. Дослідження структурно-семантичних особливостей військових термінів, способів їх творення та аналіз структур та принципів дистрибуції одиниць у складі термінологічного поля, використовуючи матеріали англійського та українського публіцистичного дискурсу.	06 вересня 2024	
3	Завершення роботи з практичною частиною роботи. А саме створити словник термінів військового дискурсу, що використовуються у матеріалах публіцистичного стилю.	08 листопада 2024	
4	Підготовка кваліфікаційної роботи магістра до подання на попередній захист в повному обсязі.	15 листопада 2024	

Здобувач вищої освіти

(підпис)

А.С. Зубченко

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

О.В. Медведь

(ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади вивчення мовних засобів публіцистичного дискурсу	11
1.1. Сучасний публіцистичний дискурс: основні характеристики та виміри в англомовній й україномовній реалізації	11
1.2. Термін у неспеціальному контексті: військова термінологіка в публіцистиці	23
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 1	56
РОЗДІЛ 2. Порівняльна характеристика використання військової лексики в англо- й україномовних інтернет-виданнях	57
2.1. Тематичні групи військової лексики в англомовних інтернет-виданнях	57
2.2. Лексико-семантичні групи україномовної лексики у вітчизняних інтернет-виданнях	87
2.3. Перекладацькі стратегії відтворення україномовної воєнної лексики в англійському публіцистичному дискурсі	90
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 2	96
РОЗДІЛ 3. Теоретичні відомості про термінологічні словники. Створення власного електронного термінологічного словника військових термінів	97
3.1. Теоретичні відомості про комп'ютерну лексикографію як перспективний напрямок розвитку укладання електронних словників	97
3.2. Практична частина. Створення електронного словника військових термінів за допомогою інтернет-ресурсу	101
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 3	108
ВИСНОВКИ	109
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	111
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	115
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	116
ДОДАТКИ	117

Додаток 1 Ознаки дискурсивності	117
Додаток 2 Приклади нестатутної та офіційної військової термінології	118

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ВПС – військово-повітряні сили

ЗМІ – засоби масової інформації

НАТО – Організація Північноатлантичного договору

ППО – протиповітряна оборона

РСЗВ – реактивна система залпового вогню

CNN – Cable News Networks – кабельна мережа новин

ECM – electronic countermeasure – радіоелектронна протидія

SAM – Surface-to-Air-Missile – комплекс земля-повітря

ВСТУП

Неперервний розвиток військових технологій, зокрема створення новітніх видів зброї масового ураження та вдосконалення методів ведення сучасної війни, значно впливає на формування й розширення військової термінології. Це стосується не лише професійного мовлення фахівців, але й мови мас-медіа, яка відображає ці тенденції у публіцистичному дискурсі. Можна лише сподіватися, що з часом військові конфлікти й технології стануть менш визначальними для життя суспільства, проте наразі їх вплив залишається значним. У цьому контексті військова термінологія постає як важлива складова сучасного мовного простору, що потребує системного вивчення та аналізу її використання у медіа-середовищі.

Мова, як відомо, перебуває в постійному русі, відображаючи динаміку змін у суспільстві та технологічному прогресі. У цьому контексті важливо дослідити військову термінологію не лише як статичний набір лексичних одиниць, але й як динамічний феномен, що постійно розвивається під впливом сучасних реалій. Особливу увагу слід приділити аналізу структури та семантики військових термінів, їх походження, формування та функціонування у межах публіцистичного дискурсу, зокрема в англо- й україномовних інтернет-виданнях. Публіцистичний дискурс, будучи одним із найбільш впливових каналів передачі інформації, активно сприяє популяризації та адаптації військової термінології, що підвищує її впізнаваність серед широкої аудиторії.

Дослідження військової термінології у цьому контексті дозволяє не лише простежити зміни у лексичній та референційній сферах, а й розкрити закономірності її функціонування на дискурсивному рівні. Особливо важливим є аналіз того, як ці терміни адаптуються до сучасного публіцистичного стилю, інтегруються в масову комунікацію та впливають на суспільне сприйняття військової тематики. Такий підхід сприяє глибшому розумінню динаміки термінологічних процесів у контексті глобалізованого інформаційного середовища.

Усе це зумовило **актуальність** цієї роботи.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до вивчення військової термінологіки в контексті сучасного публіцистичного дискурсу англо- та україномовних інтернет-видань. Особливу увагу приділено інноваційному трактуванню онтологічних характеристик військового терміна та його ролі у формуванні термінологічної номінації в публіцистичних текстах. Дослідження включає аналіз процесів прогресивної та регресивної ретермінологізації, що відображають адаптацію спеціалізованої військової лексики до сучасних потреб масової комунікації. У роботі запропоновано й апробовано методику аналізу динаміки військових термінів за допомогою етимологічної шкали, яка дозволяє простежити історичний розвиток термінологічного поля, пов'язаного із військовою справою. Також обґрунтовано структурний характер семантики полікомпонентних термінів, що відіграють ключову роль у публіцистичному висвітленні військових подій та явищ.

Об'єктом дослідження виступає спеціалізована військова лексика, яка використовується для номінації методів, засобів та інструментів ведення бойових дій, а також для опису військових стратегій і тактик у контексті сучасного публіцистичного дискурсу. Ця лексика включає терміни, що мають історичне коріння, але набувають нових значень і функцій у сучасному інформаційному просторі.

Предметом дослідження є структурні, семантико-номінативні й етимологічні характеристики військових термінів, які функціонують у англо- й україномовних публіцистичних текстах. Особливий акцент зроблено на аналізі їхнього використання у медійному контексті, що виявляє динаміку змін у терміносистемах обох мов.

Метою роботи є аналіз структури та семантики англо- й україномовної військової термінологіки у сучасному публіцистичному дискурсі. Дослідження спрямоване на виявлення основних властивостей військових термінів, їхньої номінативної функції, динаміки розвитку та адаптації до потреб

масової комунікації, а також на визначення лексичних і семантичних змін, що зумовлюють ефективність їхнього використання у публіцистичних матеріалах.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки **практичних завдань**:

1. Дослідити сучасний публіцистичний дискурс в англomовному та українomовному інформаційному просторі.
2. Розглянути військову термінолексику в неспеціальному контексті публіцистичних текстів.
3. Здійснити порівняльний аналіз використання військової термінолексики в англomовних і українomовних інтернет-виданнях.
4. Дослідити перекладацькі стратегії адаптації військової термінолексики.
5. Побудувати термінологічне поле військової термінолексики.

Для вирішення поставлених завдань застосовувалися такі **методи**: **описовий**, що спирається на спостереження та узагальнення; **зіставний**, що є основним для вивчення особливостей використання військової термінології в англomовних і українomовних публіцистичних текстах, цей метод дозволяє виявити структурні та семантичні відмінності, а також з'ясувати, як терміни адаптуються до мовних та культурних особливостей кожної мови. **Кількісний аналіз** застосовується для вивчення частоти вживання термінів і їхніх варіантів у двох мовах, що дозволяє визначити тенденції в їх використанні в різних інформаційних контекстах.

Матеріал роботи склали одно- та полікомпонентні англomовні та українomовні терміни, отримані методом суцільної вибірки з текстів інтернет-видань.

Теоретична значимість дослідження полягає у внеску в розвиток теорії мови, термінології, стилістики та теорії перекладу, особливо у сфері військової термінолексики в публіцистичному дискурсі. У роботі систематизовано знання про природу терміна і термінології, що дозволяє глибше зрозуміти особливості їх функціонування в неспеціалізованих текстах. Зокрема, було висвітлено сцієнтифічну функцію терміна, яка відображається через салієнтні ознаки у

його семантичній структурі. Дослідження також зосереджується на інваріантних характеристиках англомовних терміносистем і специфічних особливостях військової термінології в контексті публіцистичних текстів, що дозволяє виявити закономірності та відмінності між англійськими та українськими термінологічними системами.

Практична цінність роботи проявляється в можливості використання отриманих емпіричних даних як довідкового та навчального матеріалу. Висновки щодо особливостей військових термінів і терміносистем, а також зібраний ілюстративний матеріал є корисними для викладання курсів з лексикології, теорії перекладу, когнітивної лінгвістики, лінгвістичної семантики, інтерпретації тексту. Зібрані матеріали та зроблені спостереження також можуть бути застосовані у лексикографічній практиці, розробці словників, а також у написанні кваліфікаційних та наукових робіт, присвячених військовій термінології та публіцистичному дискурсу.

Цілі та завдання дослідження визначили структуру даної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, бібліографії та додатків.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади вивчення мовних засобів публіцистичного дискурсу

1.1. Сучасний публіцистичний дискурс: основні характеристики та виміри в англomовній й українomовній реалізації

Публіцистичний дискурс, особливо у сучасному інформаційному середовищі, відіграє важливу роль у формуванні громадської думки та висвітленні актуальних подій. У межах військової тематики, зокрема військової термінологіки, публіцистичні тексти часто слугують засобом не лише інформування, а й формування певного ставлення до висвітлюваних подій. Відображення авторської позиції у публіцистиці може бути як відкритим, так і латентним, що створює простір для аналізу того, як мовні засоби, зокрема термінологіка, сприяють реалізації цих намірів.

Особливістю публіцистичного дискурсу є його синтетичний характер, де факти та їх інтерпретації нерозривно поєднані, а авторська позиція набуває ключового значення. Це виражається через оцінний характер тексту, який впливає на ефективність його впливу. Оціночність у публіцистичних матеріалах про військову тематику виявляється у виборі термінів, їх семантичних варіаціях і стилістичних трансформаціях, які сприяють формуванню «соціально-оцінного ставлення до фактів, явищ і подій». Наприклад, англomовна військова термінологія в публіцистиці часто підкреслює технічність і точність, тоді як українomовна термінологія може додавати емоційного забарвлення через зв'язок із національним контекстом.

Креативний компонент у публіцистиці, зокрема у висвітленні військової тематики, полягає у здатності автора інтегрувати науково-технічні терміни у популярний дискурс, пристосовуючи їх до розуміння широкої аудиторії. Рух від робочої гіпотези до чітко вибудованої концепції у публіцистичних текстах включає адаптацію термінологіки з урахуванням контексту, аудиторії та мети повідомлення. Це створює унікальну можливість досліджувати, як військова

термінологія функціонує у неспеціалізованому мовному середовищі, і як через неї формується суспільне сприйняття військових подій.

Таким чином, військова термінологіка в публіцистичному дискурсі виступає не лише засобом номінації, а й важливим інструментом оцінки, інтерпретації та впливу, що особливо помітно у сучасних англо- та україномовних інтернет-виданнях [27, с. 23].

Публіцист відбирає факти у процесі створення тексту прагнучи не спотворювати сенс подій чи явищ. Вже на етапі попереднього відбору об'єктивний факт стикається із проблемою суб'єктивної обробки. Посилаючись на цю тезу, деякі дослідники відмовляють публіцистичному факту у природній об'єктивності, хоча вона залишається основною вимогою для публіциста.

Публіцист, спираючись на реальні факти дійсності, створюючи своє максимально документалізоване уявлення про картину світу, не вигадує наново події, ситуації, вчинки, репліки дійових осіб, а лише «добудовує» те, що з якихось причин йому не відомо. Але ця «добудова» спирається не так на суб'єктивне прагнення по-своєму відтворити те, що відбувається, але в природне для публіциста бажання бути якомога достовірнішим у своєму описі та аналізі реальності.

У публіцистичному тексті, особливо на військову тематику, відтворюється не об'єктивний час і простір, а специфічний публіцистичний хронотоп, підпорядкований авторській волі та задуму. Цей хронотоп формується через добір мовних засобів, серед яких військова термінологіка відіграє одну з ключових ролей, адже вона визначає тональність і стилістичний вектор тексту. У контексті сучасного публіцистичного дискурсу термінологія допомагає створити відчуття достовірності й технічної точності, проте її використання часто супроводжується певними домислами, які сприяють реалізації авторських інтенцій.

Домисел у публіцистичному тексті є інструментом, за допомогою якого автор вирішує конкретні творчі завдання: від акцентування уваги на певних аспектах подій до формування уявлення аудиторії про складні військові

процеси через зрозумілу й водночас впливову мову. Особливістю такого домислу є його тісний зв'язок із жанровою природою тексту. Наприклад, у жанрі аналітичних статей військова термінологіка може використовуватися для демонстрації експертності автора, тоді як у жанрі репортажів вона може доповнюватися емоційно забарвленими елементами, щоб викликати у читача співпереживання або занепокоєння. Співвідношення факту та домислу залежить від мети тексту та визначає його належність до певної жанрової групи, що є особливо важливим у сучасному інформаційному просторі, де роль публіцистики постійно зростає.

Таким чином, військова термінологіка в англо- та україномовних інтернет-виданнях функціонує не лише як засіб передачі інформації, але й як елемент, що конструює публіцистичний хронотоп і впливає на аудиторію. Відповідно, її використання у публіцистичному дискурсі вимагає ретельного аналізу для розуміння, як мова публіцистики формує суспільну думку про військові події, впливаючи як на зміст тексту, так і на його сприйняття читачами. Створюючи образ події, явища, характеру, публіцист обмежений як фактами, а й реальним життям: не має права видавати продукт своєї фантазії за даність. Але не можна не врахувати і того, що їм рухає прагнення інтерпретувати існуючу реальність, спираючись на власні уявлення про життя.

У публіцистиці, особливо у сфері військової тематики, автор прагне не лише відтворити дійсність у її багатогранності, але й переконати читача у своїх висновках, використовуючи логічно-понятійний інструментарій. На відміну від художньої літератури, де домінує емоційно-образна передача реальності, публіцистика базується на фактах, аналізі та доведенні, що робить її дискурсивну природу синкретичною. Водночас, військова термінологіка стає одним із головних засобів створення не лише змістовного наповнення тексту, але й його впливового потенціалу.

Автори англо- та україномовних публіцистичних текстів орієнтуються не лише на інтелектуальне сприйняття аудиторії, але й на її уяву. Використання військових термінів у публіцистичному дискурсі сприяє деталізації та

конкретизації, надаючи текстам відчуття технічної точності та об'єктивності. Водночас термінологіка виконує роль своєрідного каталізатора, здатного викликати емоційний резонанс або сформувати в уяві читача чітке, іноді навіть гіперболізоване уявлення про масштаби чи складність військових дій. Цей аспект особливо важливий у контексті сучасної журналістики, де необхідно поєднувати інформативність із впливовістю. Публіцистичний дискурс у сучасному світі постає як складне комунікативне явище, що охоплює не лише текстову складову, але й екстралінгвістичні фактори, необхідні для розуміння контексту. В умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій публіцистичний дискурс набуває особливого значення як інструмент формування суспільної думки та засіб міжкультурної комунікації.

Аналізуючи сучасний публіцистичний дискурс в англійському та українському просторах, важливо відзначити його багатовимірність та поліфункціональність. Цей тип дискурсу характеризується динамічністю, що проявляється у постійній адаптації до нових соціальних реалій та комунікативних потреб суспільства.

У контексті англійської реалізації публіцистичний дискурс відзначається більшою формалізованістю та структурованістю. Англійські публіцистичні тексти часто будуються за принципом "перевернутої піраміди", де найважливіша інформація подається на початку матеріалу.

Україномовний публіцистичний дискурс, у свою чергу, характеризується більшою емоційністю та експресивністю. Це пов'язано з особливостями національної комунікативної культури та історичними традиціями української публіцистики.

В обох мовних реалізаціях публіцистичний дискурс виконує низку важливих функцій: інформативну, аналітичну, персуазивну та соціально-регуляторну. Проте способи реалізації цих функцій можуть відрізнятися залежно від культурного контексту.

Одним з ключових вимірів сучасного публіцистичного дискурсу є його інтертекстуальність. В англійській традиції це часто проявляється через

систему посилань та цитувань, тоді як в українському контексті більше уваги приділяється культурним альянсам та історичним паралелям.

Важливою характеристикою публіцистичного дискурсу є його здатність формувати громадську думку. В англomовному середовищі це часто досягається через використання фактологічного матеріалу та експертних оцінок, в той час як українська публіцистика частіше апелює до емоційного сприйняття та морально-етичних категорій.

Лексико-стилістичні особливості публіцистичного дискурсу також мають свою специфіку в різних мовних реалізаціях. Англomовна публіцистика тяжіє до нейтральності та об'єктивності викладу, тоді як україномовна допускає більшу емоційну забарвленість та образність.

Синтаксична організація публіцистичного дискурсу в англійській мові характеризується чіткістю та лаконічністю конструкцій. Українська публіцистика частіше використовує складні синтаксичні конструкції та риторичні прийоми.

Важливим аспектом сучасного публіцистичного дискурсу є його мультимодальність. В обох мовних традиціях спостерігається тенденція до поєднання вербальних та невербальних засобів комунікації.

Прагматичний вимір публіцистичного дискурсу реалізується через систему комунікативних стратегій і тактик. В англomовній публіцистиці переважають стратегії аргументації та переконання, в українській - стратегії емоційного впливу та солідаризації.

Темпоральний аспект публіцистичного дискурсу проявляється у його актуальності та своєчасності. Обидві мовні традиції надають великого значення оперативності подачі інформації, хоча способи досягнення цього можуть різнитися.

Соціокультурний вимір публіцистичного дискурсу відображає особливості національного світогляду та системи цінностей. Англomовна публіцистика більше орієнтована на індивідуалістичні цінності, українська - на колективістські.

Когнітивний аспект публіцистичного дискурсу пов'язаний із способами концептуалізації дійсності. В англomовній традиції превалює раціонально-логічне осмислення подій, в українській – емоційно-образне.

Комунікативно-прагматичний вимір публіцистичного дискурсу реалізується через систему мовленнєвих актів. Англomовна публіцистика тяжіє до констативів та директивів, українська – до експресивів та декларативів.

Важливою характеристикою сучасного публіцистичного дискурсу є його діалогічність. В обох мовних традиціях спостерігається тенденція до активного залучення читача до комунікативного процесу.

Стилістичний вимір публіцистичного дискурсу проявляється у використанні специфічних мовних засобів. Англomовна публіцистика характеризується більшою стандартизованістю, українська – більшою варіативністю стилістичних прийомів.

Аксіологічний аспект публіцистичного дискурсу пов'язаний із системою оцінок та ціннісних орієнтацій. В англomовній традиції оцінки часто маскуються під об'єктивні судження, в українській – виражаються більш експліцитно.

Модальний вимір публіцистичного дискурсу реалізується через систему модальних значень. Англomовна публіцистика тяжіє до об'єктивної модальності, українська – до суб'єктивної.

Важливою характеристикою сучасного публіцистичного дискурсу є його гіпертекстуальність. Це особливо помітно в онлайн-публіцистиці, де текст стає частиною складної системи перехресних посилань.

Жанровий аспект публіцистичного дискурсу проявляється у різноманітності форм подачі матеріалу. В обох мовних традиціях спостерігається тенденція до гібридизації жанрів та появи нових форматів.

Композиційний вимір публіцистичного дискурсу відображає особливості структурної організації текстів. Англomовна публіцистика більше дотримується стандартних схем композиції, українська допускає більше відхилень від канону.

Лінгвокультурологічний аспект публіцистичного дискурсу проявляється у відображенні національно-культурних особливостей мовної картини світу. Це впливає на вибір мовних засобів та способів аргументації.

Інтегративний характер сучасного публіцистичного дискурсу проявляється у взаємодії різних типів дискурсу: медійного, політичного, рекламного. Ця тенденція спостерігається як в англomовній, так і в україномовній реалізації.

Технологічний вимір публіцистичного дискурсу пов'язаний із використанням нових медіа та цифрових платформ. Це впливає на форму подачі матеріалу та способи взаємодії з аудиторією в обох мовних традиціях.

У сучасній лінгвістиці поняття «дискурс» займає особливе місце, відображаючи складне комунікативне явище, що включає не лише текст, а й екстралінгвістичні фактори. Згідно з визначенням Т.А. ван Дейка, дискурс являє собою складну єдність мовної форми, значення та дії. Публіцистичний дискурс, як один із видів інституційного дискурсу, характеризується особливою системою організації та функціонування в суспільстві.

Розвиток теорії дискурсу пройшов довгий шлях від розуміння його як простої послідовності висловлювань до трактування як складного соціолінгвістичного феномену. Французька школа аналізу дискурсу, представлена роботами М. Фуко та Е. Бенвеніста, розглядає дискурс як соціальну практику, що формує об'єкти, про які говорить. Це розуміння особливо важливе для аналізу публіцистичного дискурсу, який активно формує суспільну думку.

У контексті сучасної публіцистики дискурс реалізується через складну систему жанрів та форматів. Наприклад, в англomовній традиції широко розповсюджені такі формати як *feature articles*, *opinion pieces*, *editorials*. *The Guardian*, наприклад, славиться своїми глибокими аналітичними матеріалами, де факти переплітаються з експертними оцінками та соціальним контекстом.

Українська публіцистична традиція, розвиваючись у власному культурному контексті, демонструє особливу увагу до національної

проблематики та соціальних питань. Видання як «Дзеркало тижня» чи «День» створили власний стиль подачі матеріалу, де аналітика поєднується з емоційною насиченістю та культурними референціями.

Аналізуючи структурно-синтаксичний аспект публіцистичного дискурсу, можна помітити суттєві відмінності між англомовною та україномовною реалізацією. Англійська публіцистика тяжіє до коротких речень та чіткої структури абзаців. Наприклад, типова стаття в *The Economist* рідко містить речення довші за 20-25 слів, що полегшує сприйняття складної інформації.

Україномовний публіцистичний дискурс характеризується більшою синтаксичною складністю. Речення часто містять кілька підрядних конструкцій, що дозволяє передати більше смислових нюансів. Це можна помітити в аналітичних статтях українських видань, де автори часто використовують складні синтаксичні конструкції для передачі багатовимірності описуваних явищ.

Лексичний вимір публіцистичного дискурсу також демонструє цікаві особливості. В англомовній публіцистиці спостерігається тенденція до використання нейтральної лексики та термінології з різних галузей знань. *Financial Times*, наприклад, активно використовує економічну термінологію, роблячи її доступною для широкого кола читачів.

В українській публіцистиці частіше зустрічається емоційно забарвлена лексика, метафори та фразеологізми. Це створює особливий стиль викладу, де інформативність поєднується з художньою виразністю. Наприклад, в матеріалах про суспільно-політичні події часто використовуються яскраві метафори та порівняння.

Важливим аспектом сучасного публіцистичного дискурсу є його інтертекстуальність. В англомовній традиції це проявляється через систему прямих та непрямих цитат, посилань на експертні думки та статистичні дані. *The New York Times*, наприклад, ретельно вибудовує систему посилань, створюючи багаторівневий інформаційний простір.

Українська публіцистика також активно використовує інтертекстуальні зв'язки, але часто звертається до культурної пам'яті та історичних паралелей. Цитати з літературних творів, історичні алюзії та культурні референції створюють додатковий смисловий вимір тексту.

Прагматичний аспект публіцистичного дискурсу реалізується через систему комунікативних стратегій. В англomовній публіцистиці переважають стратегії аргументації та переконання, які базуються на логічній структурі викладу. BBC News, наприклад, славиться своїм збалансованим підходом до висвітлення подій.

В українському публіцистичному дискурсі часто використовуються стратегії емоційного впливу та солідаризації з читачем. Автори активно залучають особистий досвід, використовують риторичні запитання та звернення до читача, створюючи ефект діалогу.

Соціокультурний вимір публіцистичного дискурсу відображає особливості національного світогляду. Англomовна публіцистика, особливо в американській традиції, часто акцентує увагу на індивідуальних досягненнях та особистій відповідальності. Це помітно в матеріалах The Atlantic чи The New Yorker.

Українська публіцистика більше орієнтована на колективний досвід та суспільні цінності. Матеріали часто розглядають події крізь призму їх впливу на суспільство в цілому, що відображає особливості національної ментальності.

Темпоральний аспект публіцистичного дискурсу проявляється у способах роботи з часом у тексті. Англomовна публіцистика часто використовує чітку хронологічну структуру, де події розташовуються в логічній послідовності. Reuters, наприклад, славиться своєю точністю в часовій організації новин.

В українській публіцистиці час може трактуватися більш вільно, з частими відступами в минуле та проекціями в майбутнє. Це створює особливий наративний стиль, де часові пласти можуть перетинатися та взаємодіяти.

Когнітивний аспект публіцистичного дискурсу пов'язаний із способами концептуалізації дійсності. В англomовній традиції переважає аналітичний

підхід, де події розкладаються на складові частини та аналізуються в системі причинно-наслідкових зв'язків.

Українська публіцистика часто використовує холістичний підхід, де явища розглядаються в їхній цілісності та взаємозв'язку. Це дозволяє створювати багатовимірну картину дійсності, де факти переплітаються з їх інтерпретацією.

Важливою характеристикою сучасного публіцистичного дискурсу є його мультимодальність. В обох мовних традиціях активно використовуються візуальні елементи, інфографіка, відео- та аудіоматеріали. The Guardian, наприклад, створює складні мультимедійні проекти, де текст взаємодіє з іншими формами подачі інформації.

Стилістичний вимір публіцистичного дискурсу проявляється у використанні специфічних мовних засобів. В англomовній публіцистиці часто використовуються understatement (применшення) та іронія, що створює особливий тон викладу.

Україномовна публіцистика характеризується більшою експресивністю та використанням різноманітних стилістичних прийомів. Метафори, епітети, порівняння служать не лише прикрасою тексту, але й допомагають краще передати суть явищ.

Аксіологічний аспект публіцистичного дискурсу пов'язаний із системою цінностей та оцінок. В англomовній традиції оцінки часто подаються імпліцитно, через підбір фактів та експертних думок.

В українській публіцистиці оцінки можуть виражатися більш прямо, через авторську позицію та емоційне забарвлення тексту. Це створює особливий тип діалогу з читачем, де автор виступає не лише як транслятор інформації, але й як моральний авторитет.

Інтегративний характер сучасного публіцистичного дискурсу проявляється у взаємодії різних типів дискурсу. Публіцистика активно взаємодіє з науковим, політичним, рекламним дискурсами, створюючи нові гібридні форми.

Технологічний вимір сучасного публіцистичного дискурсу пов'язаний із новими форматами подачі інформації. Цифрові платформи змінюють не лише форму, але й зміст публіцистичних матеріалів, створюючи нові можливості для взаємодії з аудиторією.

Перспективи розвитку публіцистичного дискурсу в обох мовних традиціях пов'язані з подальшою диджиталізацією та розвитком нових форм комунікації. При цьому зберігається важливість традиційних журналістських стандартів та етичних норм.

Діалогічність передбачає у публіцистичному тексті апеляцію до аудиторії у вигляді прямого чи опосередкованого звернення до неї. Для прямого прояву діалогічності характерні вступні конструкції, риторичні питання, ототожнення адресанта та адресата («А от якщо, наприклад, ми всі перестанемо займатися власним тілом...»; «Ми їм надали жити своїм життям...»; «Ми про що все більше думаємо?») та ін.

Але діалогічність проявляється і приховано – у розумінні реакції аудиторії (коли читач додумує чи фантазує в процесі читання, може «взаємодіяти» з текстом), у передбачанні її погляду, в випереджальних відповідях її можливі питання.

Дискурсивність є особливою рисою публіцистичних текстів, котрі все частіше заповняють інфопростір інтернету чи онлайн-бібліотек.

Ознаки дискурсивності наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Ознаки дискурсивності

Ознака	Характеристика
ситуативність	міцний зв'язок із часом та місцем висловлювання
Соціальна спрямованість	ініціація передбачуваного у цій ситуації соціального впливу

Продовження таблиці 1.1

Ознака	Характеристика
активізація сприйняття повідомлення аудиторією	установка на ініціативний відгук аудиторії
генералізація	наявність певної установки автора/видавця

За рахунок встановлення на авторське цілепокладання, а також активного звернення до контексту та апеляції до інших текстів саме дискурсивність сприяє підтримці діалогу між адресантом та адресатом, що дозволяє відносити її до специфічних властивостей тексту до публіцистики.

Структура англійської статті. Більшість англійських статей мають структуру перевернутої піраміди. Це означає, що основна інформація статті підсумовується в першому абзаці, таким чином перевертаючи текст з ніг на голову. На перше місце ставиться фінал, наслідки події, а деталі та першопричина розкриваються пізніше. Мета такої структури – якнайшвидше довести до відома читача важливу інформацію, яка міститься в перших уривках статті. Другорядна інформація вводиться в третьому-четвертому абзаці статті, хоча читач може не дочитати до цього моменту. У своїй статті «Народження перевернутої піраміди» американський журналіст і письменник Чіп Скенлан говорить, що поява конструкції перевернутої піраміди багато в чому зобов'язана винаходу телеграфу, яке сталося 150 років тому.

Оскільки публіцистичний жанр часто описується як експресія проти стандарту, можуть також зустрічатися спеціальні терміни. Юридичні та економічні терміни зустрічаються досить часто: торгівля людьми, проступок, кримінальний злочин, відповідач, інфляція, порятунок, фондовий ринок.

Результати дослідження показують, що англійська газетна стаття має такі особливості: лексичне розмаїття (від розмовних до наукових термінів), використання стилістичних фігур і тропів, які реалізують впливову функцію

газетних текстів. Синтаксис статей включає складнопідрядні речення, нескладні дієслова. Усі ці особливості газетної статті визначаються прагненням до короткості, швидкої подачі інформації, а також впливовою функцією.

Раніше ми зазначали, що для читача може бути незвичайним те фамільярне ставлення англійської та американської преси до державних діячів, як вітчизняних, так і іноземних. Часто глав держав і міністрів в журналі називають іменами: Боб Кеннеді (Robert Kennedy), їх прізвища прийнято скорочувати: Мак (Macmillan) і тому подібне. Використання імен і назв у журнально-інформаційному стилі робить повідомлення конкретним і пов'язує інформацію, що передається, з певними особами, установами чи сферами.

Автор має мати на увазі значні попередні (фонові) знання про Рецептор, що дозволяє йому пов'язати назву з вказаним об'єктом. Отже, an English receiver out of context knows that Park Lane is a street, Piccadilly Circus is a circus area, Columbia Pictures is a film company, LA is a common abbreviation for Los Angeles [25, с. 15].

1.2. Термін у неспеціальному контексті: військова термінологіка в публіцистиці

Військова термінологія, зазвичай обмежена професійною комунікацією в рамках військових структур, здатна набувати нових значень у публіцистиці. Вона виходить за межі вузькоспеціалізованих контекстів і стає важливим елементом для передачі емоційного та ідеологічного змісту в суспільно-політичних дискусіях. У публіцистичних текстах військові терміни використовуються для позначення боротьби, протистояння, стратегії і навіть метафоричних ідей, таких як політичні битви чи соціальні конфлікти. Таке використання термінів є важливим інструментом для формування образів і висвітлення важливих подій.

Дослідження функціонування військової термінології в публіцистиці.

Існує кілька дослідників, які зверталися до аналізу військової термінології

в публіцистиці. Одним із перших, хто звернув увагу на перехід військових термінів до ширшого публіцистичного контексту, був український лінгвіст Володимир Кубряк. Він акцентував увагу на тому, як терміни, зокрема «фронт», «облога», «атака», набувають нових значень, виходячи за межі військового вжитку. Його дослідження продемонстрували, як війна як концепт і специфічні військові терміни активно використовуються для опису політичних подій, економічних стратегій та культурних явищ.

На заході дослідженням цієї проблеми займалися такі вчені, як Джеймс Рейнер у своїх роботах, присвячених функціонуванню термінів у медіа, та Кетрін Холмс, яка акцентує увагу на метафоричному використанні військової лексики у публіцистиці. Їхні роботи доводять, що терміни військового походження можуть слугувати для вираження концептів, які мають мало спільного з військовою діяльністю, але активно використовуються для передачі емоційного та ідеологічного змісту.

Використання військової термінології у публіцистиці нерідко має метафоричний характер. Наприклад, в українських та англійських публіцистичних текстах часто можна зустріти вислови на кшталт «політична атака», «економічний фронт» або «інформаційна війна». Всі ці терміни, хоча й походять із військового контексту, використовуються для опису нестандартних ситуацій у політичному, економічному чи соціальному житті.

Українські приклади:

«Війна за ресурси» — цей вислів використовують для опису глобальної боротьби між країнами за природні ресурси.

«Політичний фронт» — термін, що описує боротьбу між політичними партіями або окремими політиками за підтримку виборців.

«Інформаційна атака» — вживається для позначення негативної кампанії в ЗМІ, спрямованої на дискредитацію певної особи чи політичної сили.

Англійські приклади:

«Economic warfare» — термін, який описує застосування економічних санкцій або стратегій для підриву економіки супротивника.

«Political battleground» — використовується для позначення конкуренції між політичними партіями або кандидатами.

«Cyber attack» — вживання цього терміна вказує на комп'ютерні атаки як форму сучасної війни в цифрову еру.

Детермінологізація військових термінів

Ці терміни, виходячи за межі своїх професійних значень, часто набувають більш загальних значень, що виводить їх на рівень доступний широкому загалу. Це явище називається детермінологізацією. Наприклад, слова «атака», «фронт» та «стратегія» стали використовуватися у політичних, економічних і соціальних контекстах, створюючи паралелі між реальними війнами та іншими типами конфліктів.

У публіцистиці часто вживаються терміни, що прямо не стосуються військових дій, але використовуються для позначення боротьби чи змагання, таких як «політичний фронт», «боротьба за владу» або «економічна атака».

Приклад із англійської:

"Media battlefield" — термін, що описує боротьбу між медіа-каналами за увагу аудиторії, який вживається в публіцистиці та аналізі медіа.

Приклад із української:

«Інформаційна блокада» — вживається для позначення обмеження доступу до важливої інформації, як це спостерігається в умовах інформаційної війни.

Використання військової термінології для створення емоційного ефекту

Однією з функцій військової лексики в публіцистиці є створення емоційного ефекту, що мобілізує аудиторію. Застосування таких термінів, як «битва», «атака», «оборона», додає драматизму та значущості описуваним подіям.

В українських публіцистичних текстах часто зустрічаються терміни типу «битва за правду» чи «облога інформації», що підсилюють сприйняття політичної чи соціальної ситуації як війни, де кожен крок важливий і визначальний. Це створює у читача відчуття терміновості та великої важливості

подій.

В англійських публіцистичних текстах зустрічаються подібні вирази:

"War on corruption" — вживається для опису політичних кампаній або урядових ініціатив, спрямованих на боротьбу з корупцією.

"Battle for democracy" — використовується для підкреслення важливості політичних рухів чи протестів у боротьбі за демократичні цінності.

Створення образу ворога через військову термінологію.

Ще однією характерною рисою використання військової лексики є створення образу ворога. В публіцистиці терміни на кшталт «агресор», «ворог», «перемога», «знищення» часто застосовуються для формування уявлень про опонентів чи загрози, з якими потрібно боротися.

«Зовнішній ворог» — використовується для підсилення відчуття зовнішньої загрози, наприклад, під час міжнародних конфліктів.

Приклад із англійської:

"Terrorist threat" — вживається в США та Великій Британії для позначення загроз, пов'язаних з тероризмом, часто застосовується для опису політичних і безпекових ситуацій.

Ідеологічне навантаження військової термінології в публіцистиці

Військова термінологія в публіцистиці несе значне ідеологічне навантаження. Вона може слугувати для посилення чи легітимізації певних ідеологічних наративів. Наприклад, терміни на кшталт «контратака» або «оборона» можуть стати частиною мови, що підкреслює боротьбу за певні цінності чи переконання, часто з політичним підтекстом.

«Національна оборона» — у публіцистиці цей термін підкреслює важливість боротьби за національну безпеку, часто в контексті військових конфліктів.

"Freedom fight" — термін, що часто використовується для опису боротьби за права і свободи в авторитарних чи репресивних режимах.

Таким чином, військова термінологія в публіцистиці виконує кілька важливих функцій: вона допомагає створити емоційний ефект, мобілізує

аудиторію, а також є потужним інструментом для формування ідеологічних наративів і політичних меседжів. Вона активно використовується для метафоричного позначення боротьби, протистояння та конкуренції у різних сферах суспільного життя, таких як політика, економіка, соціальні процеси та міжнародні відносини.

У сучасному дослідженні військової термінології, особливо у публіцистичному дискурсі, застосовуються два основні підходи до вивчення терміна: нормативний і дескриптивний. Нормативний підхід акцентує увагу на терміні як на статичній одиниці зі специфічною семантичною та граматичною структурою, яка відрізняє його від загальноновживаної лексики. У цьому контексті термін часто розглядається як «ідеальний», тобто позбавлений динамічних змін та полісемії. Основні вимоги до такого терміна можна поділити на три групи: вимоги до значення, форми та вживання.

Значення терміна повинно відповідати поняттю, яке він описує, уникаючи протиріч між його лексичним значенням і функцією в термінології. Терміни мають бути однозначними у межах своєї сфери застосування, навіть якщо вони набувають інших значень у різних галузях. Важливим є також принцип повнозначності, коли значення терміна відображає мінімум ознак, необхідних для ідентифікації поняття. Вимоги до форми включають відповідність мовним нормам, що забезпечує грамотне словотворення, інваріантність написання термінів і їх мотивованість, яка дозволяє прозоро передати суть поняття.

Категорії військової термінології мають історичний характер, оскільки вони відображають розвиток військової справи, способи ведення бойових дій та форми збройної боротьби. З розвитком військової науки виникають нові об'єкти, явища та зв'язки, які формують нові поняття й категорії. Цей процес може включати наукове передбачення, коли категорії формуються ще до появи відповідних об'єктів у реальності. Водночас застарілі категорії поступово зникають із понятійного апарату. Усі ці процеси свідчать про динамічний розвиток термінології, зокрема у сфері військової науки.

Розширення понятійного апарату військової науки відбувається шляхом накопичення знань про об'єкти дослідження. У сучасних умовах військова термінологія, зокрема в англо- та україномовному публіцистичному дискурсі, виконує важливу функцію відображення історичного, соціального й політичного контексту. Терміни стають не лише засобом ідентифікації понять, а й інструментом впливу на аудиторію, формуючи уявлення про сучасні військові процеси та їхнє значення в глобальному контексті. Енциклопедичне визначення поняття як форми мислення, що відображає суттєві властивості й зв'язки предметів і явищ, є ключовим у дослідженні термінології, адже воно дозволяє впорядкувати та класифікувати одиниці термінологіки, орієнтуючи їх на комунікативні та когнітивні потреби сучасного дискурсу [21, с. 216].

Для дипломної роботи на тему «Військова термінологіка в сучасному публіцистичному дискурсі (на матеріалі англо- й україномовних інтернет-видань)» можна змінити текст таким чином:

Поняття є основою для виділення загальних ознак, досягаючи чого здійснюється абстрагування від індивідуальних характеристик конкретних предметів і явищ певного класу. Кожне поняття має свій зміст і обсяг. Зміст поняття визначається сукупністю властивих йому характеристик предметів або явищ, тоді як обсяг поняття залежить від кількості узагальнених об'єктів, які володіють ознаками, що входять до його змісту. Система понять, як правило, має ієрархічну структуру, яка визначається рівнем узагальненості предметів або явищ. На вищому рівні узагальнення перебувають поняття з найбільшим обсягом, які можуть виступати як категорії. Категорія, у свою чергу, є найбільш загальним і фундаментальним поняттям, яке відображає суттєві, універсальні властивості та взаємини явищ реальності і пізнання [2, с. 19].

Однак трактування категорії як найбільш загального поняття не завжди є чітким, адже ступінь узагальненості поняття часто не піддається об'єктивному вимірюванню. Тому, щоб перетворити поняття на категорію, крім визначення ступеня загальності, змісту та обсягу, необхідно також оцінити роль і значення цього поняття в контексті відповідної наукової галузі. Категорії є основними

елементами структури і змісту військової науки, оскільки вони виступають формою концентрованих знань про предмети та явища військової теорії та практики. Зміст категорій визначає рівень розвитку військової науки, оскільки на основі категорій здійснюється систематизація та подальше застосування теоретичних знань.

У контексті військових знань про війну та безпеку, категорії та поняття виражають зміст через відповідні терміни, що визначаються в межах публіцистичного дискурсу. Дефініція, як процес уточнення предмета розгляду та його чіткої характеристики, дає можливість системно виокремити основні аспекти наукової термінології [2, с. 19]. У публіцистичному контексті, терміни, які формулюють поняття та категорії в рамках військової науки, набувають особливої важливості, адже вони сприяють адекватному розумінню складних ситуацій і знижують рівень непорозуміння під час обговорень з різних питань війни, безпеки та оборони.

Поняття та категорії військової науки, які є основним інструментом військового пізнання, також стають основою для ефективного обміну знаннями між військовими фахівцями в процесі їх діяльності, зокрема під час бойових дій. Чітке визначення понять і категорій є необхідною умовою для налагодження ефективного професійного спілкування в умовах війни. Ієрархічність цієї системи передбачає її поділ на різні рівні, що дозволяє більш точно класифікувати терміни й поняття, відповідно до їх специфіки та контексту застосування [3, с. 76].

Перший рівень категорій у військовій термінології охоплює найбільш загальні поняття, які відображають фундаментальні аспекти військової теорії та практики. Це включає категорії, пов'язані з підготовкою країни до війни, забезпеченням воєнної безпеки держави, військовим будівництвом, діяльністю збройних сил, їх видами та різними аспектами військових дій. Категорії цього рівня охоплюють майже всі завдання, що стосуються оборони країни та ведення війни. Ключовою, системоутворюючою категорією є категорія «війна»,

до якої підпорядковуються всі інші категорії, незалежно від їх рівня та специфіки.

Другий рівень становлять категорії, що детально охоплюють складові військової науки. В рамках військового мистецтва, до прикладу, до цього рівня належать категорії, що визначають стратегію, оперативне мистецтво та тактику. Також до другого рівня відносяться категорії, пов'язані з теорією побудови збройних сил. Третій рівень складають категорії, що відносяться до окремих теорій або розділів приватних військових наук, зокрема ті, що описують специфіку окремих видів збройних сил. Це стосується категорій, які відображають особливості сухопутних військ, військово-повітряних сил, військ ППО та інших підсистем, що займають підлегле положення до категорій вищих рівнів. Важливу роль також відіграють категорії, що стосуються галузей знань, пов'язаних з проблемами оборони, зокрема суспільних, природничих і технічних наук.

Складна багаторівнева структура зв'язків між категоріями військових знань вимагає ретельного обґрунтування їх змісту та обсягу, що відповідає місцю і підпорядкованості в загальній системі військових наук. Сьогодні військові фахівці користуються більш ніж двадцятьма офіційними енциклопедичними виданнями та військовими словниками, виданими в різних країнах. Ці видання узагальнюють і синтезують наявні досягнення у військовій та науковій сфері, зокрема відображаючи сучасний стан та розуміння основних проблем військової теорії. Проте варто зазначити, що ці джерела не завжди відображають особливості розвитку сучасної військової науки, зокрема, не враховують швидко змінювані виклики та новітні досягнення.

Аналіз існуючої спеціальної термінології, що використовується для різних видів діяльності в межах військової сфери, дозволяє зробити кілька важливих висновків. По-перше, варто зазначити, що існуюча термінологія не завжди в повному обсязі враховує динамічний характер загроз, які впливають на забезпечення воєнної безпеки, особливо коли мова йде про політико-дипломатичні, економічні та інформаційні методи, а також підкривні невійськові

засоби. По-друге, змінюється і характер самої збройної боротьби. В умовах сучасних конфліктів зростає значення непрямих дій, а також змінюються методи застосування військової сили. Це, в свою чергу, вимагає перегляду підходів до визначення основних форм використання Збройних Сил, інших військових формувань у локальних війнах, збройних конфліктах та широкомасштабних війнах.

По-третє, в енциклопедичних виданнях та словниках іноді трапляються неточні або неповні визначення, що не зовсім коректно відображають сутність військових понять і явищ. У деяких випадках це призводить до того, що терміни стають «неробочими», тобто такими, що не виконують своїх функцій у процесі комунікації військових спеціалістів і не відображають об'єктивні реалії військових операцій. Наприклад, у зв'язку з політичними та оборонними міркуваннями в рамках військової доктрини було відмовлено від використання поняття «стратегічні наступальні операції», замінивши його на термін «контрнаступ», що позначає операції, які проводяться після оборонної операції.

Однак слід зазначити, що оборонний характер військової доктрини не означає відмову від наступальних операцій у випадку, коли цього вимагає обстановка. У момент початку війни державна політика змінюється і цілком орієнтується на захист національних інтересів. У таких умовах будь-яка держава буде вільно застосовувати як оборонні, так і наступальні заходи, залежно від ситуації на фронті. Тому вся система понять, що стосується стратегічних операцій, має бути відновлена в контексті сучасної військової теорії, з урахуванням практичного досвіду ведення сучасних війн і конфліктів.

По-четверте, існує тенденція сліпо копіювати американську та натовську термінологію, що не завжди виправдано і необхідно для конкретних умов. Наприклад, визначення війни як різновиду конфлікту є неточним, оскільки війна і конфлікт відрізняються не лише масштабами, а й сутністю. Війна — це складне соціальне явище, яке пов'язане з насильницьким продовженням політики, і не можна просто ототожнювати її з іншими видами конфліктів, які можуть бути обмеженими за своїм масштабом або характером.

По-п'яте, деякі енциклопедичні видання, словники та службові довідники страждають від серйозних методологічних помилок, зокрема, у розробці понятійного апарату. У цих джерелах часто не дотримуються елементарних принципів формальної логіки. Наприклад, за законами логіки, щоб точно визначити поняття, спершу необхідно підвести це поняття під більш широке поняття, а потім виділити його специфічні ознаки, які відрізняють його від інших суміжних явищ. Як приклад, береза — це дерево, яке має свою специфічну крону та листя, що відрізняє її від інших дерев. У той час як війна це не просто різновид конфлікту, а окреме, більш складне явище, що включає в себе насильницькі методи продовження політики держави [15, с. 70].

Зазначимо також, що в даний час існують численні проблеми як у будівництві збройних сил, так і в розвитку методів їх застосування. Це пов'язано з тим, що сучасна військова наука часто відстає від розвитку соціально-політичних і економічних процесів, а також від впровадження новітніх технологій у військовій сфері. Сучасні засоби збройної боротьби, як і методи їх застосування, потребують вдосконалення з урахуванням практичного досвіду останніх військових конфліктів. При цьому необхідно приділяти особливу увагу розробці термінів і понять, що стосуються нових форм ведення операцій та бойових дій, зокрема в умовах сучасних локальних війн і збройних конфліктів. Це є важливою і ще маловивченою сферою військової науки. У зв'язку з цим не вироблено єдиних поглядів на спільне використання різних сил і засобів для запобігання, локалізації та ліквідації конфліктів. Цю проблему можна вирішити лише спільними зусиллями різних державних органів і міжнародних організацій [16, с. 52].

З огляду на сучасні зміни в силах і засобах Збройних Сил, а також у контексті розвитку військових технологій і стратегії, постає нагальна потреба в удосконаленні термінології. Оскільки військова наука повинна постійно адаптуватися до нових реалій, розробка та коригування військових термінів є одним із основних завдань у цій сфері. Враховуючи важливість точності та відповідності термінів реальному стану справ, необхідно змінювати підходи до

їх формулювання, оскільки неправильне або неповне відображення військових концепцій може призвести до непорозумінь і труднощів у процесі комунікації між військовими фахівцями.

Окрему увагу потрібно звертати на те, що формування та реалізація політики національної безпеки країни здійснюється в межах конституційних повноважень, що має значення для точності і відповідності військових термінів, які стосуються безпеки та оборони. У зв'язку з цим, військова термінологія повинна бути чітко визначена і належним чином адаптована до змін, що відбуваються у міжнародних відносинах, а також до нових способів ведення бойових дій, зокрема з використанням новітніх технологій.

Атрибутивний компонент англійських військових термінів, зокрема, часто стає складним при перекладі, оскільки ці терміни можуть бути надто довгими або поєднувати кілька елементів. Наприклад, терміни, як "light drones" (легкі дрони) або "bunker-buster weapon" (зброя для знищення бункерів), можуть бути складними для точного перекладу через їх довжину та змістову насиченість. Зазначена проблема особливо важлива для перекладу термінів, що містять кілька складових, наприклад, "pocket-size drone" (маленький дрон), де терміни можуть бути передані або через транскрипцію, або через описовий переклад. Оскільки довжина терміну збільшує його семантичну місткість, це може призвести до втрати міжкомпонентної семантичної валентності, що вимагає від перекладача вибору певної стратегії для досягнення точності і збереження значення.

Аналіз існуючих перекладів військових термінів показав, що лише близько 60% термінів були адекватно перекладені через використання відповідних словникових еквівалентів. Інші терміни потребують ретельнішого підходу до їх аналізу та синтезу еквівалентів у мові перекладу, оскільки відсутність прямого відповідника може ускладнити розуміння змісту та функцій цих термінів у контексті національної безпеки.

Військова термінологія є важливим інструментом для точного і ефективного спілкування в армії, оскільки кожен термін відображає специфічне

поняття в контексті професійної діяльності. Військовий термін визначається як «стійка одиниця синтетичної аналітичної номінації, яка відноситься до певного поняття в концептуально-функціональній системі відповідної сфери в професії, регламентуючи його визначення». Це означає, що точність термінів безпосередньо впливає на ефективність військових операцій та взаємодію між фахівцями.

У армії існують п'ять характеристик, які легітимізують її як професію: довіра, військова експертиза, почесна служба, *esprit de corps* (дух колективу) та управління. Це є основою для формування організаційної структури армії і визначає її здатність ефективно функціонувати в складних умовах бойових дій. Крім того, в армії є чотири основні сфери, які визначають професійну діяльність військових і підтримують розвиток і вдосконалення знань у цій сфері.

Наприклад, англійський термін "military expertise" (військова експертиза) є стійким терміном, що характеризує високий рівень знань і досвіду в певній військовій спеціалізації. В перекладі на українську мову цей термін відображає важливість професіоналізму військових фахівців і їх здатність приймати важливі рішення у стресових ситуаціях.

Таким чином, удосконалення військової термінології є важливим завданням для забезпечення точного і ефективного спілкування в умовах сучасних військових конфліктів і для належного розвитку національної безпеки. Врахування специфіки термінів в різних мовах, таких як англійська та українська, дозволяє краще зрозуміти тонкощі військової науки та її практичне Розглядаючи військову термінологію, варто звернути увагу на те, що окрім усталених та загальноприйнятих термінів і виразів, існує значна частина неофіційної лексики, зокрема військового сленгу, який широко використовується в різних контекстах. Військовий сленг, що охоплює розмовні та експресивні вирази, є невід'ємною частиною мовлення військовослужбовців, адже він здатен наочно й лаконічно передати специфічні аспекти військової діяльності. Відзначимо, що сленг стосується не лише технічних термінів,

пов'язаних з озброєнням, технікою та військовим майном, але й узагальнює повсякденний досвід військової служби, що надає йому широкого застосування у сфері комунікації між військовими.

Причиною широкого застосування військового сленгу є необхідність в коротких, ефективних і часто емоційно забарвлених описах подій, явищ і предметів, характерних для служби. Це особливо важливо в бойових умовах, де швидкість реагування і точність передачі інформації можуть бути критично важливими. Деякі дослідники, такі як Д. Говард, зазначають, що військовий сленг може виконувати соціальну функцію, сприяючи формуванню зв'язків і довіри між військовослужбовцями, які належать до різних соціальних груп чи мають різний досвід.

У сучасному публіцистичному дискурсі військова термінологія, включаючи сленг, відіграє значну роль у висвітленні військових подій, як в англomовних, так і в україномовних інтернет-виданнях. Військова лексика допомагає ефективно передавати інформацію про технічні аспекти воєнних операцій, а також сприяє створенню певного емоційного тону матеріалів, що обговорюють події на полі бою. Різноманіття військових термінів і сленгових виразів дозволяє журналістам більш точно відобразити реалії військових дій, а також зберегти автентичність і специфіку комунікації серед військових.

Військові терміни, що часто використовуються в публіцистичних матеріалах, включають, зокрема, такі вирази, як «авангард» (англ. *vanguard*). Це термін, що позначає передовий загін, який рухається вперед від основних сил під час наступу або переслідування. В українському контексті цей термін вживається для позначення підрозділів, які перші вступають в контакт з ворогом або здійснюють атаки на оборонні позиції супротивника, що дозволяє підвищити ефективність наступальних операцій. Аналогічно в англomовних джерелах термін "*vanguard*" широко застосовується для опису передових підрозділів, що визначають темп і напрямок наступу.

Іншим прикладом є термін «вибухові речовини «бризант» (англ. *brisant explosives*), що використовується для опису особливих вибухових речовин,

здатних до детонації при впливі на них певних механічних або теплових факторів. Цей термін розкриває важливі технічні аспекти військового оснащення і є критично важливим для розуміння специфіки боєприпасів, які використовуються у війнах та збройних конфліктах. Технічні терміни, як у цьому випадку, можуть бути дуже специфічними і часто вимагають детального пояснення в публіцистичних матеріалах, щоб забезпечити правильне розуміння навіть для неосвічених читачів.

Термін «десанти» (англ. *airborne troops*), що відноситься до військ, здатних вести бойові дії після висадки з повітря або з моря, є ще одним прикладом військової лексики, що активно використовується в публіцистичному дискурсі. Цей термін охоплює широкий спектр військових операцій, включаючи стратегічні, оперативні та тактичні завдання, і вживається для опису військових сил, спеціально підготовлених до таких операцій. Важливим є також опис різних видів десанту, таких як повітряний десант, морський десант або навіть спеціальні десанти, що мають особливі завдання в умовах конфліктів.

Таким чином, військова термінологія, зокрема в англійській і українській мовах, відіграє важливу роль у сучасному публіцистичному дискурсі. Вона не тільки передає конкретні технічні аспекти військової діяльності, але й сприяє формуванню емоційного тону повідомлень, забезпечує точність у висвітленні військових подій і підтримує специфіку комунікації серед військових. Водночас військовий сленг є важливою частиною цієї термінології, допомагаючи зберегти автентичність і оперативність при передачі інформації про сучасні бойові дії.

У сучасному публіцистичному дискурсі, зокрема в матеріалах англomовних та україномовних інтернет-видань, військова термінологія займає важливе місце, оскільки вона сприяє точному і зрозумілому опису специфічних аспектів військової діяльності. Одним із таких термінів є "артилерія зенітна", що позначає вид артилерії, призначений для боротьби з повітряними цілями, такими як літаки чи вертольоти. Зенітна артилерія є важливим засобом для

захисту важливих об'єктів, таких як військові бази, цивільні населені пункти або штаби, від атак повітряного противника. Сучасна зенітна артилерія використовується для враження цілей на малих висотах, а також має велике значення в контексті безпеки військових об'єктів. Система зенітної оборони включає в себе як артилерійські засоби, так і зенітно-ракетні комплекси, що в свою чергу відображає постійний розвиток технологій і зростання вимог до ефективності боротьби з новими видами озброєнь. З появою більш швидкісних та маневрених літальних апаратів, зенітна артилерія середнього і малого калібру виявилася менш ефективною, тому важливу роль у боротьбі з сучасними повітряними загрозами відіграють саме зенітно-ракетні комплекси.

Розвиток військових технологій неминуче призводить до появи нових термінів і термінологічних зворотів, що є важливою частиною мовної системи, яка супроводжує науково-технічні та військові досягнення. Як зазначають науковці, термінологічна лексика, зокрема в сфері оборони, розвивається безпосередньо пропорційно до рівня розвитку науки та техніки, що є природним процесом для будь-якої галузі знання [14, с. 59]. Важливо, що військова термінологія не лише виконує функцію точного опису технічних аспектів, але й активно використовується в публіцистичних матеріалах для створення образу збройних сил, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. У цьому контексті, тексти військової тематики, що публікуються у ЗМІ, виконують функцію формування громадської думки, а також підвищують значущість ролі армії в суспільстві, використовуючи відповідні терміни для пояснення складних військових операцій, тактик і технологій.

Військові тексти можна розподілити на два основні типи: інформаційні та нормативні. Інформаційні тексти включають військово-наукові, технічні, інформаційні та публіцистичні матеріали, які детально висвітлюють події на полі бою, аналізують стратегії і тактики, а також повідомляють про нові технології і технічні розробки в армії. Нормативні тексти, до яких належать статuti, інструкції та інші документи, мають функцію регулювання діяльності збройних сил, встановлюючи правила та норми для військовослужбовців.

У 90-ті роки XX століття і на початку XXI століття почав зростати інтерес до вивчення військової лексики в контексті соціальної діалектології. Це було частково зумовлено проникненням термінів і виразів, що використовуються в армії, в широке мовлення громадянського населення, зокрема через вплив мови солдатів-строковиків, молоді та соціальних груп, що мали контакт з військовою службою. Таке змішування військової лексики з іншими мовними варіантами стало важливим напрямом досліджень вітчизняних лексикографів та мовознавців. Хоча військова лексика досліджувалася й раніше, саме в цей період почалося глибше вивчення мови військових в контексті соціальних змін і розвитку лексикону військових у рамках різних соціальних груп.

Поширення таких термінів та мовних зворотів також частково пов'язано з культурними змінами в суспільстві, де військова служба завжди була обов'язковою і часто асоціювалася з низовими верствами населення. В умовах демократизації і зміни ідеологічних поглядів на військову службу відбувається перегляд культури військового побуту, що відображається і в мовному середовищі. Сучасний військовий сленг не лише містить терміни, що описують технічні характеристики зброї, техніки, тактик, але й стає важливим елементом соціального спілкування серед солдатів, дозволяючи будувати міжособистісні стосунки та взаємодію в рамках армії.

У контексті сучасного публіцистичного дискурсу, особливо на матеріалі англо- та україномовних інтернет-видань, важливо звернути увагу на типологічну подібність між мовними процесами в армії та кримінальному середовищі. Це явище вказує на певну тенденцію до взаємопроникнення цих двох сфер суспільного життя, що є важливим аспектом для розуміння сучасної військової термінології. Зокрема, мовна культура соціальної бази, з якої переважно формуються новобранці та поповнюються курсанти військових училищ, значно впливає на розвиток та використання військового сленгу та інших термінів. Без розуміння цієї мовної культури неможливо повною мірою зрозуміти процеси, які відбуваються в армійському середовищі, а також специфіку використання термінів і виразів у військовому дискурсі. Це

підкреслює важливість дослідження мовної культури солдатів та їхнього взаємодії із загальним соціальним середовищем.

Незважаючи на значні успіхи у вивченні військової лексики, сучасна лінгвокультурологія ще не має чітких характеристик цього соціального діалекту. Проблеми виникають через відсутність узгодженості в дослідженнях, а також значні тимчасові прогалини у вивченні військової термінології. Наприклад, походження деяких термінів та виразів досі залишається неясним. Ранні сленгізми, що виникли у період XI–XVIII століть, залишаються недостатньо дослідженими, а лексичний склад мови воїнів цього періоду залишається маловивченим. Існує чимало дискусійних питань, зокрема щодо словотворення в рамках військової термінології, що використовувалася в умовах «мовної культури несвободи». Вивчення методів та прийомів словотвору в армії дозволяє не лише порівняти військові терміни з національною мовою, а й з'ясувати, якими є особливості словникового складу, що відображає соціокультурні процеси в армії.

Особливості фонетики, синтаксису та текстотворення в мовній культурі несвободи також залишаються недостатньо вивченими. Враховуючи це, важливим аспектом дослідження є характеристика основних функцій військових термінів у військовому середовищі та їхнього використання в жаргонах, у тому числі в молодіжному сленгу. Вивчення світогляду солдатів строкової служби допомагає не лише заповнити прогалини в дослідженнях, а й виправити неточності у вивченні різних аспектів життя суспільства, що є важливим для подальшого розвитку лінгвокультурологічних досліджень. Крім того, це має значення для ефективного управління військовими структурами та поліпшення адаптації демобілізованих воїнів до цивільного життя.

Перші спроби вивчення мови солдатів були зроблені ще в середині XIX століття, коли активно збиралися матеріали для різних словників жаргону та аргю. Однак систематичні дослідження військової термінології почалися пізніше, і до другої половини XX століття цей напрямок залишався досить обмеженим. Однією з основних проблем була складність збору фактичного

матеріалу, оскільки інформатори, особливо військовослужбовці, часто надавали неточну або завідомо неправдиву інформацію через побоювання за свою безпеку. Крім того, у 1930–1980-х роках вивчення військової лексики практично припинилося через складність та чутливість теми.

Вивчення військової термінології в 90-ті роки ХХ століття також було обмеженим. Причиною цього можна назвати складні завдання, що постали перед лінгвокультурологією в період трансформації суспільства та змін у соціальних структурах. Цей період характеризується значними змінами в політичному та соціальному житті, що безпосередньо вплинуло на мову та культуру армії, а також на дослідження військової лексики в контексті змін у суспільстві.

При вивченні військово-технічних текстів важливо звертати увагу не лише на їх зміст, а й на зовнішню композиційну структуру, яка включає заголовки, підзаголовки розділів, самі розділи та вступні абзаци. Основними мовними засобами таких текстів є наявність військово-технічної термінології, неособистість висловлювань, а також стислість, ясність і конкретність формулювань. Важливими аспектами є точність і чіткість викладу, що дозволяє чітко відокремити одну думку від іншої, а також легкість сприйняття інформації завдяки наявності ілюстрацій. Водночас недостатня виразність у висловлюваннях може мати місце в деяких випадках, зокрема через специфіку комунікації в військовому середовищі.

До військової термінології належать не лише терміни, що безпосередньо позначають військові поняття, а й слова та словосполучення, що використовуються виключно у військовому середовищі. Військова термінологія відрізняється від загальноживаних слів і термінів з інших галузей декількома важливими характеристиками. По-перше, вона має тісний зв'язок із поняттями військової науки та практики, що забезпечує її специфічність у рамках цієї галузі. По-друге, терміни функціонують саме у військовому середовищі, формуючи своєрідну систему понять. Третім важливим аспектом є усталеність зв'язку терміна з певним поняттям, що фіксується у військовій документації.

По-четверте, військова термінологія підлягає регламентації визначень, що дозволяє забезпечити точність та однозначність у використанні військових термінів [2, с. 19].

Одним із основних шляхів поповнення англійської військової термінології є афіксальне терміноутворення. Нові військові терміни утворюються за допомогою типових словотворчих моделей, властивих англійській мові, за допомогою певного набору суфіксів і префіксів. У цьому процесі використовуються ті самі афіксальні засоби, що й у загальнонавчальній лексиці. Військова термінологія, як і будь-яка інша спеціалізована термінологія, є окремим автономним шаром лексичного складу загальнолітературної англійської мови. Тому важливим є з'ясування специфіки військового терміноутворення, зокрема того, як утворюються похідні військові терміни. Не слід очікувати, що в рамках військової мови будуть існувати якісь унікальні або спеціальні словотвірні засоби. Військова термінологія формулюється за тими ж загальними законами морфологічного словотвору, якими користується вся англійська мова, і афіксація, як один із головних способів утворення термінів, є частиною цих закономірностей [14, с. 59].

У порівнянні з юридичними термінами, специфічне використання військових термінів у різних рівнях військової ієрархії здебільшого має на меті ускладнення розуміння фактичного змісту або мети обговорення через застосування релятивістських евфемізмів або таємного жаргону. Це пояснюється прагненням створити певну дистанцію між військовими та цивільним населенням через використання спеціалізованої мови. Відтак, військову термінологію часто характеризують як професійний жаргон, який, на думку деяких дослідників, перевантажений штучними термінами і постійно поповнюється неологізмами, що позначають нові системи озброєнь і види військових операцій. Ці терміни відображають нові винаходи та концепції, що в свою чергу впливає на розвиток військового дискурсу у публіцистичних текстах.

За останнє десятиліття були зроблені спроби об'єднання військової термінології та створення словників, спрямованих на стандартизацію термінів у військовому середовищі. Одним із таких словників є Глосарій термінів та визначень НАТО, що подається двома офіційними мовами Альянсу — англійською та французькою. Метою цього глосарію є «стандартизація термінології, що використовується в усьому НАТО, тим самим сприяючи взаєморозумінню» [7, с. 21]. Іншим важливим джерелом є Словник військових і пов'язаних з ними термінів Міністерства оборони США, який містить терміни, що позначають озброєння та обмежуються загальними системами зброї, при цьому включаючи лише несекретну термінологію [6]. Однак ці словники, хоча й корисні для початкової стандартизації англійської військової термінології, не є ані всеосяжними, ані систематичними, оскільки не охоплюють всіх аспектів військової мови.

Не можна також забувати, що деякі країни, зокрема через географічні причини, не мають військово-морського флоту. Основною місією армії, як зазначають, є ведення бойових дій і перемога у війнах, що забезпечує панування на суші, коли це необхідно. Наземні військові операції складають основу військових сил, що робить цей підрозділ найбільшим родом військ у кожній країні.

Термін “power” (сила, міць, влада) є яскравим прикладом транс-термінологізації в військовій термінології. Військове визначення цього терміна, яке трактує «силу» як «військову міць держави», співіснує з іншими значеннями цього слова в різних галузях, наприклад, у праві, де «power» означає «влада, що дається чи делегується особі чи органу», у політиці як «політична або соціальна влада», у фізиці як «потужність чи продуктивність двигуна», а також у спорті та релігії. Термін «сила» демонструє зовнішню міграцію терміна через різні сфери, зокрема фізику і військову термінологію. Він став базовим у військовій сфері з великою частотою вживання та численними похідними термінами, такими як «захист сил», «співвідношення

сил», «сили, що протистоять», а також складними термінами, як «сили підтримки миру» чи «інші сили НАТО» [16, с. 53].

Процеси внутрішньої та зовнішньої міграції термінів призводять до появи багатозначних і омонімічних термінів, що, проте, здебільшого не мають негативного впливу на спілкування між фахівцями. Ці процеси є явними ознаками того, що військова термінологія перебуває в стані динамічного розвитку, адже мовний потенціал постійно розширюється і адаптується до нових умов і викликів.

У контексті класифікації зброї часто застосовуються різні підходи, зокрема за принципом їх використання або характеристик, таких як калібр. Проте, такі класифікації, хоча й мають практичне значення, не є придатними для лінгвістичних цілей, оскільки вони є номенклатурою і не можуть бути вичерпними або впорядкованими для лінгвістичного аналізу.

Якщо проаналізувати визначення терміна «зброя», яке зазначає, що «зброя» (weapon) — це інструмент або засіб нападу чи захисту в бою, як пістолет, ракета чи меч (gun, missile, or sword), можна помітити, що це визначення поєднує в собі кілька аспектів: описову частину ("an instrument or instrumentality" — інструмент чи засіб), аналітичну ("for attack or defense in combat" — для нападу або захисту в бою), а також перерахування конкретних прикладів застосування цього терміна (наприклад, пістолет, ракета чи меч). Це дозволяє більш точно визначити місце терміна в загальній системі і співвіднести його з вищими і підлеглими термінами [8, с. 11].

Сучасне трактування невогнепальної зброї (non-firearms) розглядає її як перший тип штучної (технічної) зброї та засобів поразки. Для її виготовлення людина використовувала всі доступні їй матеріали, які вона могла отримати від природи. Такі види зброї приводяться в дію м'язовою енергією людини, і їх історія тісно пов'язана з еволюцією людства. Винахід пороху привів до появи нового типу технічної зброї, відомої як вогнепальна зброя, дія якої базується на енергії вибуху пороху. Поява ядерної енергії в середині XX століття призвела

до створення найпотужнішого виду технічної зброї, яка визначається як ядерна зброя (nuclear weapons) [14, с. 59].

Не менш важливим є термін «спільне» (joint). У західних збройних силах об'єднані сили (a joint force) визначаються як підрозділ чи формування, яке складається з представників бойової потужності двох або більше видів військ. Такий підхід до організації дозволяє досягати високої ефективності завдяки координації дій різних підрозділів і видів військ, що є важливим аспектом сучасних військових операцій.

Роди військ (The Branches of the Army) поділяються на основні та спеціальні. Вони далі поділяються на підрозділи та служби, залежно від функцій і ролей, що виконують солдати, які до них належать. Збройні сили (the Arms) — це підрозділи, офіцери яких займаються безпосередньо веденням бойових дій та бойовою підтримкою. До бойових (Combat Arms) належать ті роди військ, які беруть участь у фактичному веденні бойових дій: піхота (Infantry), бронетехніка (Armor), польова артилерія (Field Artillery), артилерія протиповітряної оборони (Air Defense Artillery), авіація (Aviation), інженерний корпус (Corps of Engineers) та сили спеціального призначення (Special Forces).

До родів військ бойової підтримки (Combat Support Arms) відносяться підрозділи, які забезпечують вогневу підтримку та оперативну допомогу бойовим силам, що сприяє перемозі на полі бою. Це такі спеціальні підрозділи, як корпус зв'язку (Signal Corps), хімічний корпус (Chemical Corps), військова розвідка (Military Intelligence) та корпус військової поліції (Military Police Corps) [25, с. 15].

Ці терміни та концепції, які активно використовуються в сучасних публіцистичних джерелах, відображають еволюцію військової термінології і її адаптацію до сучасних реалій, зокрема в контексті англо- й україномовних інтернет-видань, де часто можна зустріти нові терміни та їх інтеграцію в глобальну інформаційну і військову систему.

Піхота (Infantry) наближається до противника за допомогою вогневої підтримки та маневру, щоб нейтралізувати його, захопити в полон або відбити

напад, використовуючи вогонь, ближній бій та контратаки. Бронетехніка (Armor), у свою чергу, наближається до ворога та знищує його за рахунок своєї вогневої потужності, ударної дії та мобільності, що дає їй перевагу на полі бою. Польова артилерія (Field Artillery), що носить звання «Короля битви», є важливим підрозділом вогневої підтримки, здатним знищувати, нейтралізувати або придушувати противника за допомогою гарматного та ракетного вогню. Вона об'єднує всі допоміжні засоби, зокрема польову артилерію, тактичну авіацію, морські гармати, армійську авіацію та міномети для ефективних загальновійськових операцій. Артилерія протиповітряної оборони (Air Defense Artillery) захищає військові сили та стратегічні геополітичні об'єкти від атак з повітря та спостереження.

Місія армійської авіації (Army Aviation) полягає в тому, щоб виявляти, фіксувати та знищувати супротивника через маневр і вогонь, а також забезпечувати бойову службу та підтримку на всіх етапах скоординованих операцій як невід'ємна частина загальновійськової групи. Бойові інженери інженерного корпусу (Corps of Engineers) є першими, хто вступає у бій, і останніми, хто його покидає. Їх завдання включають будівництво та руйнування мостів, встановлення і знищення мінних полів, а також виконання інших складних завдань, що потребують спеціалізованих інженерних навичок та обладнання. Завдяки своїй професійній підготовці, солдати спецназу (Special Forces) є справжніми експертами в веденні нетрадиційних видів війни. Вони часто опиняються першими на місці подій або перебувають у найгарячіших точках конфліктів, готові до оперативних дій у кризових ситуаціях.

Операції корпусу зв'язку (Signal Corps) охоплюють весь спектр діяльності, від тактичних бойових підрозділів до стратегічних підрозділів зв'язку, що керують комутаційними центрами, де здійснюється управління телекомунікаційними мережами через стаціонарні станції, супутникові термінали та радіорелейні станції. Завдання військової розвідки (Military Intelligence) полягає в тому, щоб визначити плани, наміри та можливості противника ще до того, як вони будуть реалізовані на полі бою, що є критично

важливим для прийняття правильних стратегічних рішень військовими керівниками [25, с. 15].

Ці терміни є основою для розвитку військової термінології, яка широко використовується в публіцистичних текстах сучасних англо- та україномовних інтернет-видань, відображаючи не лише специфіку військової мови, але й важливість чіткої та ефективної комунікації в умовах сучасних конфліктів.

Корпус військової поліції (Military Police Corps) має на меті виявляти та стримувати супротивника в тилу, здійснюючи захист командних пунктів, вузлів зв'язку та інших життєво важливих ресурсів. Хімічний корпус (Chemical Corps) відповідає за проведення операцій з використанням ядерних, біологічних, хімічних, димових та вогняних засобів на полі бою. До його обов'язків входить виконання бойових операцій, забезпечення логістики, навчання, розвідка, управління персоналом, а також проведення досліджень і розробок у цих сферах. Служби (Services) являють собою підрозділи, основна діяльність яких зосереджена на підтримці бойової служби та управлінні армією. Вони відповідають за забезпечення основних можливостей, функцій, видів діяльності та завдань, необхідних для підтримки усіх елементів діючих сил на театрі військових дій та на всіх рівнях війни.

Корпус генерал-ад'ютантів (Adjutant General's Corps) відповідає за надання допомоги військовослужбовцям у виконанні завдань, що впливають на їхнє загальне добробут і благополуччя, водночас допомагаючи командирам підтримувати бойову готовність військовослужбовців. Фінансовий корпус (Army's Finance Corps) армії займається підтримкою операцій через закупівлю та придбання матеріальних засобів і послуг. Корпус генерального судді-адвоката (Judge Advocate General's Corps) надає юридичні послуги армії та її особовому складу, виступаючи в ролі обвинувача та захисника в кримінальних справах згідно з військовим кодексом юстиції.

Корпус квартирмейстерів (The Quartermaster Corps), що відомий як «Опора армії», відповідає за планування та організацію діяльності, яка забезпечує армію продовольством, водою, паливом, запасними частинами для

техніки, системами озброєння та іншими необхідними ресурсами. Артилерійський корпус (The Ordnance Corps) займається підтримкою бойових сил армії в русі та стрільбі, розробляючи, виробляючи, закупаючи та підтримуючи армійські системи озброєння, боєприпаси, ракети, а також колісну та гусеничну техніку.

Медичний корпус (The Medical Corps) здійснює лікування та догляд за пораненими та хворими солдатами, виконуючи важливі професійні завдання, що дозволяють лікарям працювати в умовах передбачуваної повсякденної рутини. Має дуже багато важких на переклад спеціальних медичних термінів, переклад яких вдається лише професійним перекладачам з великим досвідом та обізнаністю в сфері медицини. Корпус капеланів (The Chaplain Corps) надає релігійну та духовну підтримку військовослужбовцям та їхнім сім'ям, як під час війни, так і в мирний час, сприяючи підвищенню оперативної ефективності збройних сил і підтримуючи моральне та духовне благополуччя особового складу.

Офіцери транспортного корпусу (The Transportation Corps) є експертами з питань транспортних систем, засобів і процедур, пов'язаних із переміщенням війська та матеріальних засобів у армії. Вони відповідають за управління транспортом, амуніцією та контроль за його рухом у межах збройних сил, що є важливою складовою військових операцій на всіх етапах.

Ці військові спеціальні терміни, які широко використовуються в сучасних публіцистичних текстах, відображають важливість чіткої, налагодженої та ефективної військової термінології в публіцистичному дискурсі, особливо в контексті англо- та україномовних інтернет-видань, журналів, газет, інформаційних просторів та засобів масової інформації, де військова лексика є ключовим інструментом для передачі стратегічних і тактичних аспектів сучасних воєн, а також дуже швидко розвивається разом з усією військовою справою та термінологією в цілому. Категорії включають в себе військові терміни, розділені за напрямом військової науки.

Приклади категорій військової термінології наведені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні категорії військової термінології в сучасному публіцистичному дискурсі

Категорія	Характеристика
Військова (або спеціальна)	Використовується в основному в контексті військових дій, стратегій або військових операцій в публіцистичних матеріалах, як-от терміни, що стосуються армії, безпосередньо бойових дій, участі в спеціальних операціях, комунікація між військовими, командування, миротворчих місій, війни, тактики тощо (наприклад, military, command, peace, war, target, tactical, combat, weapon, NATO – військові, командування, мир, війна, мета, тактичний, бойовий, зброя, НАТО).
Науково-технічна	Термінологія, що використовується для опису технічних аспектів військової діяльності, особливо в наукових і технологічних сферах. Ці терміни часто з'являються в публіцистичних матеріалах, які описують новітні технічні інновації, прориви у виробництві в оборонних технологіях або технічні аспекти війни (наприклад: air, operation, mine, force, nuclear, system, radio, intelligence – авіація, операція, міна, сили, ядерна, система, радіо, розвідка).
Загальна	Термінологія, що виникає в результаті термінологізації загальновживаних слів у військовому контексті, зокрема в публіцистичних матеріалах (журнали, газети, інформаційні вісники, засоби масової інформації, що охоплюють широкий спектр тем, пов'язаних з військовими діями, але не є строго спеціалізованою (наприклад, fire, control, area, point, support, safe, plan – вогонь, контроль, зона, точка, підтримка, безпека, план).

Військова термінологія є динамічною системою, яка постійно поповнюється новими термінами, що позначають різні аспекти військової діяльності. Вона характеризується наявністю кількох основних ядер (систем термінів або доменів), до яких можна віднести позначення типів зброї та озброєння, військових звань, особового складу, військової техніки тощо. Англійська військова термінологія, а також терміни, пов'язані з міжнародною безпекою, постійно розвиваються, відображаючи соціальні та політичні зміни в глобальному масштабі. Організація цих знань є складним завданням як для термінологів, так і для військових фахівців з кількох причин. Збройні конфлікти та військові дії значною мірою впливають на мову, породжуючи безліч нових термінів для опису нових явищ та процесів, що виникають у спеціальних військових умовах [24, с. 99].

Специфіка військових термінів полягає також у різноманітності форм їх вираження: терміни можуть позначатися як одним словом, так і словосполученням, поєднанням слова з буквою-символом або цифрою-символом [5, с. 558]. Вся термінологія може бути класифікована за семантичними критеріями, що дозволяє виділити такі групи термінів:

1. однозначні терміни.
2. багатозначні терміни.
3. терміни-словосполучення.
4. терміни-стійкі словосполучення [9, с. 147].

Пропонується класифікація військових термінів, яка частково ґрунтується на загальній класифікації за семантичним критерієм. Перша група включає терміни, що складаються з одного слова, таких як "abandonee" (член екіпажу, що залишив літак), "beleaguerer" (обладнання війська), "landplane" (літак, що діє з сухопутних аеродромів). Вони, у свою чергу, можуть бути поділені на кореневі (наприклад, "tank" – «танк», "salvo" – «залп»), похідні ("ammunition" – «боєприпаси», "bulletin" – «звіт про воєнні дії»), складні ("handgun" – «ручна зброя», "breastplate" – «нагрудний знак»), а також складноскорочені ("belligerents" – «воюючі сторони»).

Терміни, що складаються з одного слова, можуть також бути поділені за частинами мови: іменники ("infantry" – «піхота», "battledress" – «похідне обмундирування»), прикметники ("alien" – «ворожий», "parole" – «достроковий»), дієслова ("to annihilate" – «знищити», "to invade" – «вторгнутися»). До другої групи належать терміни-словосполучення, такі як "labor battalion" (робочий батальйон), "cable block" (тросове загородження), "darkened drop zone" (нерозвіданий район викиду десанту), "facility security clearance" (допуск до секретної роботи), "guerilla war" (партизанська війна).

Терміни-словосполучення можна поділити на кілька підгруп залежно від кількості слів: дво- ("air fighter" – «повітряний винищувач», "air gun" – «пневматична зброя»), трислівні ("facility security clearance" – «допуск до секретної роботи», "light machine gun" – «ручний кулемет») та багатослівні ("manned aerial weapons system" – «пілотована повітряна система зброї», "naval emergency ground defense force" – «група наземної оборони берегових об'єктів флоту»).

Третя група термінів включає фразові вирази, які часто використовуються у військовому контексті, наприклад, "echelonment from the center" (ешелонування уступами від середини), "in the face of a pursuit" (в умовах переслідування противником), "go into the field" (надходити в війська, стосовно озброєння). У цьому випадку мова йде про стійкі сполучення слів, які позначають конкретні дії чи явища в контексті військових операцій. Водночас виникає питання про відмінності між багатослівними термінами-словосполученнями та термінами-фразами. У термінах фразах, як правило, беруть участь службові частини мови, такі як прийменники, що допомагають сформулювати більш точні значення. Наприклад, у терміні "obstacle to tank movement" (протитанкова перешкода), прийменник "to" вказує на напрямок або обмеження руху. Подібним чином, у виразі "passage through friendly lines" (перекат через бойові порядки своїх військ) прийменник "through" вказує на дію через певну територію, а у "group of fires" (група зосереджень вогню) прийменник "of" допомагає конкретизувати відношення між елементами.

Однак важливо зазначити, що в контексті військової термінології важко знайти чітке розмежування між вільними та стійкими словосполученнями. Військові терміни-словосполучення є строго регламентованими і не підлягають зміні без порушення смислової точності. Тому в межах військової лексики стійкість і узгодженість термінів має критичне значення для правильного розуміння і застосування цих термінів у професійному середовищі.

Водночас, проблема однозначності і багатозначності військових термінів вимагає окремого розгляду. Деякі терміни можуть мати різні значення в залежності від контексту їх використання, що є характерним для багатьох термінологічних систем. Це явище є важливою складовою лексичної системи військової мови, зокрема, англійської військової термінології, де в межах окремих галузей значення терміна часто є однозначним, тоді як у загальному контексті військової лексики це значення може варіюватися. Така неоднорідність військової термінології робить її складною для вивчення та застосування, але водночас дозволяє ефективно описувати широкий спектр військових операцій і явищ, що виникають у різних ситуаціях.

Термін "security" у військовій термінології може мати кілька значень в залежності від контексту. Наприклад, він може позначати бойове забезпечення, забезпеченість, засекреченість або контррозвідку. Подібним чином термін "armor", в залежності від конкретної військової сфери, може використовуватися для позначення броні, бронетанкових військ або танків. Така варіативність навіть однокомпонентних термінів ускладнює їхнє правильне розуміння та переклад, адекватність якого повністю залежить від контексту та ситуації, в якій ці терміни вживаються, гідність військової термінології дозволяє класифікувати військові терміни за родом військ, зокрема терміни, що використовуються в Сухопутних військах, Повітряно-космічних силах та Військово-Морському Флоті. Для Сухопутних військ можна виділити терміни, що стосуються танкових військ, ракетних військ та артилерії, ППО Сухопутних військ та спеціальних військ. Повітряно-космічні сили містять терміни, що використовуються для опису Військово-повітряних сил, протиповітряної та

протиракетної оборони, космічних військ. Військово-Морський Флот включає терміни, пов'язані з надводними та підводними силами, морською авіацією та береговими військами флоту, такими як морська піхота та берегова оборона.

Крім того, в науковій літературі часто використовуються суміжні поняття «військова термінологія», «військовий термін» та «військова лексика». Однак для цілей даної роботи ми ототожнюємо ці терміни, оскільки кожен з них має конкретне значення, але в контексті вивчення сучасної військової термінології в публіцистичному дискурсі їх можна вважати взаємозамінними.

У військових документах часто зустрічаються прості речення з герундіальними, інфінітивними чи прийменниковими оборотами. Складнопідрядні речення, що включають кілька підрядних частин, є рідкісними. Характерною рисою військових документів є еліптичність, коли модальні дієслова та інші члени речення можуть бути опущені. З огляду на свою функціональну спрямованість, всі без винятку військові матеріали та документи мають особливу військову лексику, що включає науково-технічну та військову термінологію, стійкі словосполучення, скорочення та умовні позначення, характерні лише для військової сфери спілкування.

Особливості військової термінології можна також ілюструвати на прикладі бойового Статуту армії США Ranger Handbook (Підручник Рейнджера), який був випущений у 2000 році для потреб Армії США. Ця книга розрахована як на курсантів навчальної бригади рейнджерів, так і на всіх військовослужбовців 75-го піхотного полку рейнджерів. Підручник містить додатки, в яких детально розглядаються організаційна структура, основи бойового застосування та підготовки підрозділів рейнджерів. Статут «Підручник Рейнджера» є прикладом комбінованого використання двох основних стилів мови – науково-технічного та офіційно-ділового. Пріоритет одного з них змінюється залежно від теми конкретного розділу, що варіюється від питань управління військами до специфікацій військових засобів зв'язку, таких як радіостанції.

Статут армії США, зокрема у «Присязі Рейнджера», поєднує в собі ознаки офіційно-ділового стилю, зокрема через широке використання безособових та імперативних конструкцій, клішованих виразів, що виражаються через інфінітивні та прислівникові звороти. Особливо характерним є застосування паралельних конструкцій у межах одного речення, а також практична відсутність тимчасових дієслівних форм. Крім того, текст майже не містить тропів, що є ще однією ознакою офіційно-ділового стилю. З точки зору науково-технічного стилю, «Присяга Рейнджера» відзначається великою кількістю вузькоспеціальних термінів, що використовуються з високою організованістю та структурованістю. У тексті присутні методики, схеми та ілюстрації, що служать для конкретизації викладених матеріалів. Усі ці особливості пов'язані з функціональним навантаженням, що вимагає обмеженості, точності, ясності та чіткості формулювань, властивих військовій сфері комунікації. У тексті Статуту відображена його багатогранна тематика, що охоплює різноманітні аспекти військового управління та бойової підготовки.

У «Присязі Рейнджера» також можна знайти епітети та емоційно забарвлені елементи лексики, такі як "Energetically will I meet the enemies of my country" або "elite Soldier", що майже не зустрічаються в інших розділах документа, де панує більш формалізований стиль. Основна частина Статуту поділяється на п'ятнадцять розділів, що охоплюють такі питання, як основи управління, тактичні військові здібності, радіозв'язок, переміщення, відхилення та виживання, а також надання підтримки та допомоги. Розділи чітко структуровані та розбиті на підпункти, кожен з яких організований у вигляді маркованого чи нумерованого списку або таблиці. У тексті Статуту практично відсутні багатозначні фрази та слова. Більшість виразів мають лише одне значення, рідше два, що мінімізує можливість подвійного тлумачення і забезпечує максимальну чіткість у розумінні. Також в документі відсутні синонімічні ряди, оскільки мова армійських документів прагне до мінімалізму, точності та лаконічності, а синоніми тут зайві й надлишкові.

Крім того, у військових документах відсутня розмовна та просторічна лексика, що часто використовується в мовленні військових. Це також підтверджує наявність суворих норм і правил щодо лексики в офіційно-ділових текстах. Емоційно забарвлені лексичні одиниці та фразеологізми практично не зустрічаються в Статуті. Стилiстичні засоби лексичного рівня включають використання визначень (як військових, так і загальнонаукових або загальнотехнічних), перевагу абстрактної лексики, особливо в темах, що стосуються радіоканалів, озброєння та амуніції. Текст також насичений аббревіатурами та скороченнями. З точки зору синтаксису, у «Присязі Рейнджера» присутні складні атрибутивні та адвербіальні конструкції, характерні для художнього стилю, складнопідрядні речення, що включають прислівникові та дієприслівникові обороти, а також інверсії, як у таких фразах: "Recognizing that I will always participate in style, grandeur, and tall sincere corps with Rangers" (Розуміючи, що я є рейнджер, повністю усвідомлюючи небезпеку обраної професії, я завжди прагну підтримати престиж, честь і високий дух рейнджерів) або "It is not known what we do with my messages, I have to think about the human eye, physically strong, and mentally heavy, and I will say more than my share of task, whatever it may be, one hundred percent and then some" (Я ніколи не залишу своїх друзів, завжди буду уважним, сильним фізично і морально стійким, і виконуватиму не тільки свою частину військової задачі, де б вона не виникла, але і всю її і навіть більше). Ці приклади підкреслюють складність і глибину мови, що використовує не тільки точні терміни, але й вирази, які додають емоційний відтінок до військового контексту.

У сучасному військовому дискурсі спостерігається активне використання нових термінів, які часто застосовуються не зовсім коректно і потребують наукового пояснення. Це створює певні труднощі в їх розумінні та застосуванні. У зв'язку з цим виникає необхідність вдосконалення військових документів і статутів, що стосуються військової термінології. Важливо уточнити основні лінгвістичні поняття та категорії системи знань про війну та військову безпеку, щоб забезпечити точне і однозначне використання

відповідних термінів.

Військовий термін характеризується специфічним використанням, яке обмежує його сферу застосування певними галузями знань. Однак, навіть поза межами цих галузей, термін може залишатися впізнаваним і зрозумілим. Таким чином, термін можна визначити як слово або словосполучення, що позначає конкретне наукове поняття та точно відображає його значення.

Сучасна військова наука і всі супутні їй дисципліни стрімко розвиваються, тому регулярно з'являються нові терміни, що потребують особливої уваги. Відсутність правильного розуміння і систематизації такої термінології може значно ускладнити розуміння не лише військових документів і матеріалів, але й перешкодити адекватному сприйняттю контексту, що формується в армійському середовищі.

Сучасну військову термінологію зазвичай поділяють на дві основні групи. Перша з них — це офіційна термінологія, яка складається з юридичних термінів. Вони позначають різні поняття військової науки та є загальноновживаними в певних сферах військового зв'язку, зокрема в офіційних документах, статутах та нормативних актах. Друга група — це нестатутна термінологія, яка є емоційно забарвленою та здебільшого використовується в неформальному спілкуванні між військовослужбовцями.

У військовому публіцистичному дискурсі, особливо в усному мовленні, широко застосовується нестатутна термінологія, що часто набуває форми сленгу. Цей сленг, у свою чергу, може стати усталеним і потрапити до літератури або широко використовуватись у повсякденній мові, що сприяє його закріпленню в мовній практиці. Офіційна військова термінологія може виглядати складною або незрозумілою в порівнянні з жаргонізмами, які належать до іншої категорії термінів, що характерні для військової сфери спілкування. Такий контраст між офіційними та неофіційними термінами створює особливості комунікації в різних середовищах та підкреслює важливість коректного застосування термінології в публіцистичних та інших жанрах (Додаток 1).

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 1

Підсумовуючи, можна стверджувати, що засоби масової інформації є невід'ємною частиною сучасного життя та однією із заporук успішного функціонування суспільства.

У сучасному публіцистичному дискурсі військова термінологіка займає важливе місце, зокрема через зростаючу популярність глянцевиx видань та їхнє впливове місце серед інших форм медіа. Військова тематика, відображена в ЗМІ, часто використовує терміни, що активно використовуються в політичних та соціальних контекстах, підкреслюючи важливість військових питань у сучасному світі. Глянцеві журнали, зокрема, виконують кілька функцій: інформативну, стимулюючу та комунікативну, що в свою чергу вимагає високої точності у використанні термінів. Своєрідний стиль таких видань допомагає залучати увагу читачів до актуальних політичних і військових тем, використовуючи спеціалізовану термінологію для покращення сприйняття та розуміння матеріалів.

З часом військова термінологія стала використовуватися не лише в середовищі військових спеціалістів, а й в ширшому суспільному контексті, що свідчить про розширення її сфери вживання. Сучасні політичні та соціальні умови сприяють значному збільшенню числа мілітаризованих термінів та виразів у медіа. Ці терміни, відомі як мілітаризми, стали важливою складовою частиною публіцистичних матеріалів, і вони активно впливають на мовну картину світу, що формується через медіа. Таким чином, військова термінологія набуває все більшої популярності і важливості в сучасному медіапросторі, що є важливим аспектом вивчення термінологіки в публіцистичних текстах.

РОЗДІЛ 2. Порівняльна характеристика використання військової лексики в англо- й україномовних інтернет-виданнях

2.1. Тематичні групи військової лексики в англomовних інтернет-виданнях

Військова термінологія є важливим елементом мови сучасних засобів масової інформації, що активно відображає не тільки специфічні військові поняття, але й активно використовується в метафоричних і переносних значеннях для вираження політичних, соціальних та економічних процесів. В умовах сучасних геополітичних конфліктів, особливо в контексті російсько-української війни, військова лексика стала невід'ємною частиною публіцистичних матеріалів, допомагаючи передавати емоційний та інформативний заряд публікацій.

Однією з основних особливостей військової термінології є її багатofункціональність, яка дозволяє використовувати терміни поза їхнім основним значенням, що дає можливість створювати нові образи й ідеї в журналістських текстах. Важливим є і те, що терміни, які колись використовувалися виключно в професійній військовій комунікації, зараз активно використовуються й у повсякденній мові, зокрема в публіцистиці, що демонструє їхню еволюцію та адаптацію до нових соціокультурних реалій.

Серед тематичних груп військової лексики, що найчастіше вживаються в інтернет-виданнях, виділяються терміни, пов'язані з різноманітними аспектами військових дій. Перш за все, це лексика, яка описує різні типи конфліктів та їх прояви. Термін «війна» вживається не лише для позначення збройних конфліктів, але й в переносних значеннях для опису соціальних, політичних і навіть економічних протистоянь. Так, в публіцистичних текстах можна зустріти такі фрази, як «банківська війна», «холодна війна», «інформаційна війна», які демонструють широке застосування термінів військової сфери для опису невоєнних явищ.

Також значне місце займають терміни, пов'язані з початком війни.

Наприклад, лексеми «бліцкриг», «напад», «мобілізація», «демобілізація» часто вживаються для позначення не тільки початку активних бойових дій, але й для опису політичних або економічних атак, кампаній чи періодів мобілізації сил у соціальному чи політичному контексті. Такий підхід дозволяє створювати яскраві, емоційно насичені образи, що привертають увагу читача і ефективно передають сутність складних соціальних та політичних процесів.

У публіцистичних текстах також активно використовуються терміни, що позначають різні типи воєнних дій, як-от «атака», «битва», «контратака», «облога» тощо. У переносному значенні ці терміни використовуються для опису не лише збройних конфліктів, але й для характеристики політичних, економічних та соціальних процесів, де відбувається боротьба за вплив або ресурси. Наприклад, у політичному контексті термін «битва» може позначати боротьбу за голоси на виборах, а «контратака» — політичний маневр проти супротивника чи опозиції.

Значну роль у семантиці сучасної військової лексики відіграє її здатність змінювати свої функції в залежності від контексту. Військові терміни набувають нових значень, що дозволяє використовувати їх для опису повсякденних ситуацій. Так, термін «фронт» може позначати не тільки лінію бойових дій, а й поле економічної чи інформаційної боротьби. Водночас термін «погром» може вживатися для позначення не лише насильства в рамках збройного конфлікту, а й для опису соціальних або політичних заворушень.

Однією з важливих функцій військової термінології в публіцистичних текстах є її здатність надавати їм емоційного забарвлення. За допомогою військових термінів журналісти створюють образи, що асоціюються з боротьбою, захистом і перемогою, а також підкреслюють контраст між агресором і жертвою. Використання таких термінів допомагає створити чітку ідеологічну або емоційну позицію в статті, сприяє формуванню громадської думки та мобілізації суспільства.

У сучасних англomовних інтернет-виданнях на тлі глобальних змін у геополітиці можна помітити активне використання військової лексики для

опису не лише військових конфліктів, але й для аналізу суспільно-політичних процесів. Приміром, термін «глобальна війна» може використовуватися для опису боротьби між економічними блоками, а «цифрова атака» для позначення кіберзлочинів або політичних маніпуляцій у цифровому середовищі.

Крім того, у публіцистичних текстах часто можна зустріти терміни, що позначають різноманітні типи збройних сил та військової техніки, наприклад «танк», «ракета», «дрон». Ці терміни не тільки виконують свою основну функцію — позначати конкретні військові об'єкти чи техніку, але й набувають додаткових значень в метафоричних виразах. Так, термін «дрон» може вживатися для позначення не тільки безпілотного літака, а й для опису процесів спостереження або втручання в інформаційне середовище.

Семантичні трансформації термінів також впливають на спосіб їх використання в публіцистичному контексті. Перехід від чисто технічного значення до метафоричного дозволяє створювати нові концепти, що відображають актуальні соціальні чи політичні реалії. Таким чином, використання військової термінології в публіцистиці є не лише засобом опису подій, але й інструментом маніпуляції свідомістю, створення образів та формування громадської думки.

Цікаво, що терміни, які виникли в військовій сфері, часто не мають аналогів у повсякденній мові і тому стають важливим інструментом для медіа, які хочуть виразити певну інтенсифікацію або загрозу. Вони дозволяють журналістам звернути увагу на складні політичні та соціальні ситуації, в яких конфлікти можуть бути виражені не лише в традиційному військовому сенсі, а й у сфері економіки, культури або навіть екології.

Загалом, використання військової лексики в публіцистиці свідчить про важливість цього виду термінології для сучасної журналістики. Військові терміни не тільки виконують роль описових одиниць, а й дозволяють створювати складні, багатозначні образи, що спонукають до роздумів та аналізу, підкреслюючи актуальність певних тем і процесів у суспільному житті. Вони мають потужний емоційний і смисловий заряд, який може істотно

вплинути на сприйняття інформації та формування громадської думки.

У самому загальному сенсі переклад як процес передбачав собою перетворення знаків або репрезентацій в інші знаки, а головною метою вважалося розробити перенесення значення з однієї мови в іншу, щоб певне поняття мовою оригіналу набувало подібного значення або в ідеалі, що схоже в мові, що перекладає. Існує гіпотеза, за якою це визначення не зовсім точно розкриває цей процес, але чітко розкриває його суть [24, с. 99].

Ряд лінгвістів розглядали проблему знакових відповідностей першорядною проблемою процесу перекладу. У. Уінтер дане визначення ставить під сумнів і визначає процес перекладу як «заміну формулювання інтерпретації сегмента навколишнього світу інший за можливості еквівалентним, формулюванням» [20, с. 216]. Також до процесу перекладу слід відносити та, важливо, прохання пояснити якісь твердження, які є незрозумілими [5, с. 558].

Літературознавець і перекладач Р. Якобсон запропонував два поняття: внутрішньомовний переклад та міжмовний переклад, що підтверджує до певної міри теорію У. Уінтера. Р. Якобсон запропонував розрізняти ще й міжсеміотичний переклад, який передбачає інтерпретацію вербальних знаків невербальними [26, с. 79].

У контексті військової термінології, що застосовується в сучасному публіцистичному дискурсі, важливим аспектом є правильне розуміння процесу перекладу термінів. Переклад військових термінів вимагає точності та еквівалентності, що підкреслюють такі вчені, як Джон Кетфорд, який визначав переклад як мовну операцію, коли текст однією мовою замінюється текстом іншою мовою. Зокрема, Кетфорд наголошував на важливості пошуку лексичних еквівалентів, що є основною проблемою перекладу термінів між мовами в специфічних галузях, таких як військова термінологія. Важливим є також аспект точності та збереження значення при перекладі, що безпосередньо стосується військових термінів, які повинні точно передавати своє значення без втрати контексту та точності.

Американський лінгвіст Юджин Найда також підкреслює важливість збереження стилю оригіналу, що особливо актуально при перекладі публіцистичних матеріалів, де військова термінологія має не лише практичне, а й стильове значення. Він виділяє основні вимоги до перекладу: точність змісту, уникнення буквальних помилок, відповідність граматичним правилам мови перекладу та збереження стилю оригіналу. У випадку військової термінології, де мова є дуже специфічною, важливою є також здатність перекладача правильно вибирати терміни, що відповідають військовій сфері, а також зберігати семантичну точність при передачі значень.

В. Вільс, автор теорії двофазного процесу перекладу, зазначає, що переклад складається з двох основних етапів: осмислення та реконструкції. Ці етапи важливі, зокрема, для військової термінології, оскільки на першому етапі перекладач повинен повністю зрозуміти контекст і значення терміну, а на другому — знайти відповідний еквівалент у мові перекладу. З іншого боку, дослідник О. Каде вводить поняття еквівалентної та гетеровалентної комунікації, що підкреслює різні підходи до передачі значень, в залежності від культурних та мовних контекстів.

Переклад військової термінології також вимагає чіткої методології, зокрема передперекладацького аналізу, що включає визначення мети перекладу, характеристики цільової аудиторії, а також оцінку якості перекладу. Важливою складовою цього процесу є розуміння особливостей військових термінів, їх семантики та контексту в межах конкретної галузі знань. У процесі перекладу термінів необхідно забезпечити їх точну відповідність, зберігаючи специфічні наукові поняття, що позначаються цими термінами. Військові терміни, як правило, є однозначними в межах однієї галузі, і їх значення не повинно змінюватися при перекладі на іншу мову.

Особливістю термінів є їх здатність позначати чітко визначене наукове поняття в певній сфері знань. Тому при перекладі військових термінів важливо враховувати їх однозначність, щоб зберегти точність у передачі значень і

уникнути двозначностей. У випадку військових термінів, таких як "turboshaft", "turbofan", "turbojet" тощо, кожен термін має своє чітке значення, яке повинно бути передано точно, зберігаючи відповідність між терміном оригіналу та терміном перекладу. Такі терміни, що є частиною специфічної наукової термінології, є важливими для правильного розуміння та інтерпретації військових документів, що часто використовуються в публіцистичних матеріалах.

У сучасному публіцистичному дискурсі, зокрема в англо- та україномовних інтернет-виданнях, військова термінологія часто використовує терміни, що мають специфічне значення в межах конкретних галузей знань. Так, у загальнотехнічній мові слово "jacket" означає не «куртку», а «кожух», "jar" - не «глечик», а «конденсатор», "to load" – не «навантажувати», а «заряджати». Так само слово "rocket", окрім стандартного значення «кишення», в авіації позначає «яму», у тактиці – «оточення», в радіоділі – «мертву зону», а в електротехніці – «кабельний канал». Це демонструє принцип, за яким значення терміна в межах однієї галузі знань чітко визначене і не залежить від контексту – у будь-якому конкретному контексті термін завжди пов'язаний з одним об'єктом.

Процеси створення термінів у військовій сфері також можуть зазнавати змін у зв'язку з розвитком нових наукових парадигм. У цьому контексті важливо розглянути кілька основних способів термінологізації, які мають особливості в публіцистичних матеріалах, що стосуються військової тематики. Одним із таких процесів є термінологізація, яка часто включає метафоричне перенесення значення, як це можна побачити у таких термінах, як "shaped charge" (кумулятивний заряд), "high explosive" (фугасний), "yaw" (нишпорити), "thrust" (тяга), "pod" (транспортно-пусковий контейнер), "rack" (бомботримач), "bay" (бомбовий відсік). Ці терміни стають частиною загальновійськової лексики, що використовується у публіцистичних текстах для точного опису технічних аспектів військових операцій.

Ще одним важливим процесом є ретермінологізація, коли термін переноситься з однієї дисципліни до іншої з повним або частковим переосмисленням значення, як це відбувається з термінами "rocket" та "jack". Також важливими є запозичення та калькування, наприклад, "sputnik", "scanner", "plotter", що також використовуються в військовій термінології для опису технологій і технічних процесів.

Створення термінів з власного морфемного інструментарію або міжнародних елементів, таких як "range finder" (дальномір), "altimeter" (висотамір), "early warning" (дальше попередження), "reentry vehicles" (бойові частини), є ще однією характерною особливістю вживання термінів у військовій сфері. Це дозволяє забезпечити точність і однозначність у наукових та технічних публікаціях, зокрема у матеріалах, що стосуються сучасних військових конфліктів.

Термінологія, як правило, не має синонімів, і існуючі синоніми часто функціонально розмежовані. Це створює проблему, яку необхідно вирішувати в процесі перекладу, коли мова йде про стилістичну адекватність перекладу військових термінів. Зростання кількості термінів-словосполучень є ще одним важливим аспектом сучасної військової термінології. Наприклад, більше 70% англійських військових термінів є багатокomпонентними, такими як "stand-off weapon" (зброя, що застосовується поза зоною дії ППО) або "dense ECM environment" (умови сильної радіоелектронної протидії), що робить необхідним вживання описових перекладів для збереження точності і зрозумілості змісту в іншій мові.

Прикладом складної термінології є Joint Direct Attack Munition, яка в перекладі описово виглядає як "кориговані бомби для завдання масованих ударів АРТ № 1711, керовані авіаційні касетні бомби великої дальності, кориговані авіабомби з інерційно-супутниковим наведенням, здатні вражати цілі з КВО порядку 15 м". Такі багатокomпонентні терміни, що включають складні технічні характеристики, потребують точного перекладу для адекватного відображення військових технологій у різних мовах.

Військова термінологія, як і загальнотехнічна мова, підпорядковується певним закономірностям, притаманним людській мові загалом. Відсутність однозначної відповідності між планом вираження та планом змісту, що є в природній мові, призводить до явищ полісемії та синонімії, які в термінологічних системах виливаються в наявність дублетів або навіть триплетів термінів. Так, наприклад, терміни "projectile", "shell", "round" можуть позначати одне й те саме поняття, а "acquire", "lock on", "engage" вживаються для опису одного й того ж процесу. Ці явища свідчать про те, що військова термінологія може бути багатозначною, хоча полісемія не є основною рисою термінів у цій сфері. Полісемія, в контексті термінології, найчастіше виникає через особливості військового дискурсу, де терміни можуть мати кілька значень у залежності від контексту.

Термінологія виникає як кодифікована мовна система, яка прагне досягти однозначності та точності в межах певної галузі знань. Військова термінологія є яскравим прикладом такої кодифікації, де метою є забезпечення точного визначення понять, що стосуються військової техніки, стратегій, тактики та операцій. Однак цікаво відзначити, що в межах військової лексики також існують множинні варіанти переосмислення та термінологізації значення звичайних слів, що набувають специфічного контексту в цій сфері. У цьому контексті важливими є три основні види змін значення слів: розширення, звуження та перенесення найменувань.

Розширення значення терміна зазвичай має місце, коли слова, які спочатку використовувались в обмеженому професійному або соціальному контексті, переходять у загальну мову. Це можна побачити на прикладі термінів, які мають значення в специфічних галузях, але згодом набувають більш широкого використання, як-от «стартувати», «заводити мотор», «ставити на якір». Цей процес розширення значення термінів є характерним для адаптації військової лексики до повсякденної мови, що помітно в публіцистичному дискурсі.

Звуження значення є процесом протилежним розширенню: слово набуває вузькоспеціалізованого значення, коли воно переходить з загальної мови в професійну, технічну чи військову лексику. Це може бути помітно в таких термінах, як "store stations", що у військовому контексті позначає не «станції зберігання», а «підвіски», або термін «seeker», що позначає «головку самонаведення». Звуження значення слів також відбувається через спеціалізацію понять, які раніше мали широке використання в загальному контексті. Наприклад, слово "acquisition" у військовій термінології позначає саме «захоплення мети», а не загальне значення «придбання».

Перенесення найменувань є рідким, але все ж таки зустрічається в термінології, коли загальновживані слова набувають нового значення через метафоричне перенесення. Прикладами таких термінів є «черга», «рукав», «змійовик», що отримують нове значення в контексті військових операцій або техніки.

Крім того, спостерігається зворотний процес – перехід військової лексики в громадянську мову, особливо через метафоризацію. Це явище можна спостерігати в політичному та соціальному дискурсах, де військові терміни набувають нового значення, аналогічного використанню спортивних метафор. Наприклад, у політичному контексті використовуються вирази типу «займати оборону» чи «перейти у наступ», що мають прямий зв'язок з військовим жаргоном. В англійській мові можна порівняти такі терміни, як "to launch an offensive", "defense", "strategic", "tactical", "command", "missions", які набувають застосування і в іншому контексті, ніж суто військовому.

Також важливим аспектом є евфемізація військової лексики в аспекті військово-політичного дискурсу. В цьому випадку терміни, що мають агресивне або негативне забарвлення, замінюються більш нейтральними або прихованими формулюваннями. Наприклад, "dropped / delivered the payload" замість "bombed" або "peacekeeping / peace enforcing operation" замість "military action". Такий підхід часто застосовується для створення емоційної

нейтральності або уникнення негативних асоціацій, що може бути важливим у публіцистичному контексті.

Важливим аспектом є також емоційна імплікація, що може виникнути в залежності від контексту спілкування, де терміни можуть набувати різних емоційних відтінків залежно від того, в яких умовах вони вживаються. Наприклад, слово «Танки!» може викликати різні асоціації, в залежності від того, чи йде мова про військову операцію, навчання чи театральну постановку.

Особливістю військової термінології є також наявність метафоричної мотивованості низки термінів, що інколи може вислизати від уваги при звичайному читанні. Для правильного перекладу таких термінів необхідно враховувати метафоричний зміст, оскільки саме він визначає точність передачі значення термінів при переведенні на іншу мову.

Прикладом першого феномену, який демонструє використання метафоричних найменувань у військовій термінології, є численні назви, такі як "Eagle", "Falcon", "Wild Weasel", "Warthog", "Sentry", "Midgetman", "Minuteman", "Peacekeeper", "Stinger", "Avenger", "Raven", "Tornado", "Thunderbolt", "Patriot". Багато з цих назв не потребують перекладу, а транслітеруються при перекладі з англійської на українську. Варто звернути увагу на метафоричні найменування, які використовують образи сильних і хижих птахів, греко-римських богів або мають метафоричне навантаження для створення камуфляжу під невинність, такі як "Desert Shield", "Just Cause", "Midgetman". Ці найменування служать не тільки для ідентифікації техніки чи операцій, але й активно залучають образи, що можуть створювати певний емоційний відгук у публіці.

Іноді зустрічаються складні метафоричні іменування, де слово "maverick" спочатку позначало «одинокого бродягу, неклеймованого тавра» і використовувалося для позначення неортодоксально мислячої людини, вказуючи на відмову від загальноприйнятих норм. Військові терміни часто несуть в собі глибоке метафоричне значення, але в повсякденному мовленні це значення може бути втрачено або значно спрощено. Особливо складне

співвідношення семантичної мотивованості та значення образно переосмислених слів, таких як *bull's eye* = «яблуко мішені», *booby-trap* = «міна-пастка», *butterfly-bomb* - «міна-метелик», *frogman* = «водолаз-підрильник», *foxhole* = «окоп». Ці терміни мають глибоку метафоричну мотивацію, але в процесі перекладу чи спілкування можуть втрачати свою первісну метафоричну значущість.

У наведених прикладах видно наявність як подібних, так і несхожих метафоричних мотивів у термінах, що вживаються в мовах оригіналу та перекладу. Це вказує на етноспецифічність мовного мислення, яке не завжди співпадає в різних культурах. Метафоричне значення втрачається при передачі термінів через переказні еквіваленти, що є частиною процесу адаптації термінів для конкретної мовної культури. Важливо зазначити, що метафоричність втрачається в реальному мовному мисленні носіїв мови, і тому терміни можуть змінювати своє значення при перекладі.

Процес перекладу військових термінів має свої складнощі, особливо коли мова йде про комплексні трансформації у військовому перекладі. Однією з важливих проблем є оптимізація перекладу науково-технічної термінології, що входить до більш широкого інформаційно-функціонального поля, яке включає різноманітні науково-технічні жанри. Цей процес потребує врахування особливостей контексту та наявних мовних інструментів, що дають можливість точно передати зміст термінів у перекладі. Тому важливим аспектом є не лише дослівний переклад, а й адаптація термінів до мовного контексту та культурних особливостей, що мають суттєвий вплив на точність передачі значення в публіцистичному дискурсі, особливо у сфері військової тематики.

Для військового публіцистичного дискурсу характерні такі стилістичні особливості, як імперсональність, анонімність, позбавленість суб'єктивної емоційності, орієнтація на групового адресата, об'єктивність, логічність, доступність та узагальненість. Стиль військових публікацій визначається цілями міркування та викладу, і від цього залежить жанр та специфіка твору. Військова термінологія має свою специфіку, яка розрізняється в залежності від

сфери застосування: в офіційно-книжковому мовленні (письмові тексти), офіційно-усному мовленні (офіційне спілкування) та професійному жаргоні (неофіційне професійне спілкування).

Іноді перекладачі військових термінів вдаються до комплексних трансформацій. Під такими трансформаціями розуміються не лише мовні зміни, що пов'язані з мовним стандартом джерела і перекладу, а й певні рішення, які перекладач приймає самостійно, зважаючи на контекст і потреби конкретного тексту. Ці трансформації є обов'язковими, адже не завжди можна знайти прямий еквівалент терміну в іншій мові, особливо в таких специфічних сферах, як військова техніка та стратегія.

Часто при перекладі військових термінів необхідно використовувати описові переклади або ж змінювати значення термінів за допомогою антонімічних перекладів. Це є поширеним явищем у таких спеціалізованих галузях, як комп'ютерні технології. Наприклад, термін "data link" може бути перекладений як «канал передачі» або як «конфігурація фізичних пристроїв, що дозволяє кінцевим терміналам мати прямий зв'язок між собою». Такі описові переклади допомагають точніше передати зміст терміну, особливо коли його прямий переклад виявляється недостатнім або не зовсім точним.

Переклад фразеологізмів у військовому контексті також часто вимагає застосування різних видів трансформацій. Одним з найбільш складних завдань є передача образних еквівалентів фразеологізмів, що значно ускладнюється етноспецифічністю менталітету. Наприклад, в англійській мові фраза "O'K, boys! It's time to hit the deck!" у контексті військових дій може бути переведена як «Підйом!». При цьому важливо враховувати, що в перекладі можуть виникати адаптації, коли заміна терміна на більш звичний для цільової аудиторії стає необхідною. Наприклад, українська приказка «Знявши голову, по волоссю не плачуть» може бути використана для адаптації англійського фразеологізму, оскільки такий переклад зберігає необхідне значення і не порушує контексту.

Генералізація, яка передбачає заміну видового родовим, також є важливим методом перекладу у військовій термінології. Вона може бути застосована при перекладі однорідних членів, наприклад, «солдати та офіцери» можна перекласти як "military = servicemen". У випадку з "small weapons", що включає підкатегорії, такі як "submachine guns" і "rifles", термін може бути переведений як «легка зброя». Генералізація також застосовується при перекладі екзотизмів або незвичних термінів.

Антонімічний переклад є однією з важливих трансформацій у військовому контексті, коли потрібно зберегти суть висловлювання, не переводячи термін дослівно. Наприклад, фразу "Nobody would deny" можна перекласти як «Усі згодні, що...». Такі переклади дозволяють зберегти зміст, проте роблять висловлювання більш природним для носіїв іншої мови.

Переклад ланцюжків іменників або номінативних словосполучень вимагає точного відповідного перекладу в українській мові. Наприклад, "aircraft identification control console" перекладається як «пульт контролю виявлення літаків», а "synthetic aperture radar pictures" – як «зображення з радарів із синтезованою апертурою». У таких випадках важливо забезпечити лексичну відповідність та адекватність структури речення.

Особливим видом перекладу є доповнення, коли терміни в оригінальній мові вимагають уточнення в перекладі через семантику словосполучення або контекст. Це стосується таких термінів, як "traffic data encryption", що в перекладі може звучати як «шифрування тексту потоку переданих повідомлень (без шифрування адреси заголовка)». Такий підхід є необхідним для точності та відповідності контексту, оскільки англійська мова часто використовує аналітичні конструкції, де інформація передається імпліцитно через порядок слів або перевагу певних видів синтаксичних зв'язків, що не завжди можна точно передати у мові перекладу [29, с. 64].

Одна з важливих трансформацій, що виникають під час перекладу військових термінів, — це опущення (omission), що полягає у відсутності деяких елементів у перекладі, які є надлишковими або непотрібними в

контексті мови-приймача. Наприклад, вираз "null and void" перекладається як «недійсний», де додаткові нюанси опускаються, оскільки вони є очевидними або зайвими для розуміння в українському контексті. Іншим важливим перекладацьким прийомом є зворотний процес генералізації, що виявляється у конкретизації: коли загальне родове поняття у вихідному тексті замінюється на приватне, видовий термін у мові перекладу. Це можна спостерігати в прикладі, де "my meal in the evening" перекладається як «вечеря».

Процес смислового узгодження полягає в тому, що переклад слова здійснюється не лише за допомогою стандартних словникових відповідників, але й із врахуванням контексту. У таких випадках, як з термінами "gun" або "administration", можливі контекстуальні переклади, які можуть значно відрізнятися від стандартних значень, звичних для загального словникового вжитку. Важливо також розглядати експлікацію, коли в перекладний текст вводиться додаткова інформація, щоб донести до читача зміст, який у вихідному тексті є очевидним або зрозумілим без додаткових уточнень. Це допомагає зберегти точність і виразність при передачі термінів і фраз, що можуть бути нечітко зрозумілі без контексту.

Додатково, можна здійснювати й інші трансформації, такі як конкретизація або логічний розвиток поняття, що дозволяє уточнити значення термінів у процесі перекладу, враховуючи їхній контекст і семантичні відмінності між мовами. Таким чином, у процесі перекладу важливо враховувати численні варіанти трансформацій і підходів, щоб забезпечити точність і відповідність термінології в обох мовах.

Обговорення можливих перекладацьких кроків щодо створення еквівалента в мові-приймачі підтверджує необхідність класифікації перекладацьких трансформацій. Трансформаційно-субститутивна модель перекладу передбачає, що перекладач повинен мати глибоке розуміння та знання можливих варіантів дій у процесі перекладу. Зокрема, важливим є традиційний поділ перекладацьких трансформацій на лексичні та граматичні, а

також виділення групи комплексних трансформацій, що охоплюють різноманітні мовні зміни.

У сучасному контексті взаємної безпеки між націями все більше залежить від міжнародної співпраці, що, в свою чергу, вимагає постійного зв'язку і координації між збройними силами різних країн, яких покликано забезпечити безпеку людей по всьому світу. Військовий дискурс, як одна з найважливіших сфер людської діяльності, постійно розширюється та інтегрує нові комунікативні стратегії, використовуючи специфічні види мови для мобілізації підтримки війни або підризу супротивника, де політичні й військові системи застосовують особливі конструкції для досягнення своїх цілей [12, с. 320].

Дискурс — це складне явище, яке вивчали Т. А. ван Дейк, З. Гарріс тощо. Термін «дискурс» застосовується як до усної, так і до письмової мови, фактично до будь-якого зразка мови, який використовується з будь-якою метою. Іншими словами, дискурс — це «будь-яка послідовна послідовність речень, усних чи письмових» [10, с. 210]. Вивчення дискурсу — це дослідження будь-якого аспекту використання мови. Іноді дискурс використовується в більш загальному вигляді для позначення типу дискурсу, діапазону дискурсів або класу жанрів дискурсу, наприклад, медичний, політичний тощо.

Загальний обсяг проаналізованого матеріалу складається з 107 лексичних одиниць, що належать до військової термінології. Найчисельнішою категорією термінів у текстах статей є загальновоєнні терміни, переклад яких не викликає значних труднощів. Вони становлять 35% від усіх проаналізованих одиниць. До цієї групи належать такі терміни, як «окупація», "hostile forces", "conflict", "autonomous combat", "modern warfare", "beyond visual range", "first lieutenant", "officer", "battlefield" та інші. Ці терміни є універсальними та широко вживаними у військовому контексті, що робить їх переклад з англійської на українську досить прямолінійним.

Друге місце за чисельністю займають терміни, що позначають поняття з різних родів військ і мають загальноприйняті еквіваленти в словниках, що також не викликає труднощів під час перекладу. Ці терміни складають 25% від

загальної кількості. Серед них такі терміни, як "copilot", "dogfights", "Marines", "Coast Guard", "heavy bombers", "Air Force" та інші, що широко вживаються у публіцистичних і аналітичних текстах і не потребують складних трансформацій при перекладі.

Далі йдуть терміни, що належать до штабної термінології (20%) та загальнотактичної термінології (19%). Використання таких термінів зустрічається переважно в текстах аналітичного характеру, які націлені на більш глибоке пояснення військових процесів і стратегій. Штабна термінологія представлена такими термінами, як "force structure", "Department of Defense", "recruitment", "Defense Production Act", "national security", а загальнотактичні терміни включають "Mutual Assured Destruction", "cease-fire", "deploy", "mobilization", "military superiority" тощо.

Військово-топографічні терміни зустрічаються рідше і представлені лише двома одиницями (1%): "spy planes" і "surveillance flights". Це пов'язано з тим, що тема рекогносцировки та військово-топографічної діяльності, як правило, не є основною в сучасних ЗМІ. Також у розглянутих текстах були репрезентовані командно-стройові та організаційні терміни, що є характерними для опису структури збройних сил та їх діяльності.

Огляд статей та спеціальної військової лексики, що міститься в них, показав, що найпоширенішою стратегією перекладу військових термінів є використання загальновизнаних еквівалентів, що дозволяє забезпечити точність і зрозумілість для читача. Проте наявність термінологічних одиниць, що позначають реалії збройних сил інших країн або новітні концепти в галузі військових технологій, вимагає використання перекладацьких трансформацій для адаптації тексту до умов мови-приймача.

Важливим моментом є те, що в більшості випадків перекладачі не звертаються до таких перекладацьких стратегій, як описовий переклад, генералізація чи конкретизація, що інколи ускладнює сприйняття матеріалу українським читачем. Цей факт підтверджується прикладами з реальних текстів, таких як наступний уривок, де розповідається про застосування

штучного інтелекту для навчання пілотів ВПС США: "For example, Cotting says, the first literature with 100 hours of experience in the kitchen corner is black, as before, as a huge ranking officer with 1,000 hours of flight experience". У цьому випадку, фраза "kitchen corner" може бути непорозумілою для українського читача без детального пояснення контексту, що підкреслює необхідність застосування додаткових трансформацій для донесення сенсу [33].

Термін *first lieutenant* позначає військове звання офіцерського складу у військово-повітряних силах, морській піхоті та сухопутних військах США. В українській термінології еквівалентом цього звання є «старший лейтенант», проте в контексті реалій США цей термін може також бути перекладений як «перший лейтенант» [6]. У статті наведено приклад використання цього терміна в оригінальному англomовному контексті: "For example, Cotting says, the first literature with 100 hours of experience in the kitchen corner is black, as before, as a huge ranking officer with 1,000 hours of flight experience" [7, с. 21]. При перекладі тексту на українську мову його фрагмент виглядає так: «Приміром, продовжує Коттінг, за допомогою апаратури штучного інтелекту, простий лейтенант, у якого лише сто годин нальоту, може зрівнятися з льотчиком вищого рангу, у якого тисяча годин нальоту».

Не зважаючи на наявність прямого еквівалента, «старший лейтенант» або «перший лейтенант», у перекладі ігнорується можливість використання прийому конкретизації, що призводить до певних спотворень в інтерпретації терміна. У такому разі застосування терміна «лейтенант» замість точного «старший лейтенант» або «перший лейтенант» не зовсім коректно передає зміст, оскільки в оригіналі йдеться про рівень досвіду офіцера, що є важливим для розуміння контексту.

В аналогічний спосіб було переведено й термін *officer* («офіцер»), який у тексті було замінено на «льотчик». Це не призвело до серйозних проблем зі сприйняттям змісту, однак в інших випадках такий переклад може створювати непорозуміння.

Проблема відсутності військових термінів-еквівалентів для позначення новітніх військових розробок є частою в перекладі військової термінології. Коли йдеться про нові концепції чи технології, перекладачі часто змушені використовувати різні типи трансформацій. Наприклад, термін "autonomous combat", що описує новітні тенденції в військовій справі, перекладений через описовий метод: "...it's clear that autonomous combat represents the next front in modern warfare" [35]. У перекладі це звучить так: «Стало ясно, що битви між літальними апаратами, керованими автономно, – це новий рубіж сучасної війни» [7, с. 21]. В цьому випадку описовий переклад дозволяє передати точний зміст терміна, хоча він не має прямого еквівалента в українській військовій термінології.

Існують випадки, коли переклад термінів не відповідає принципу еквівалентності, що призводить до зміщення значення. У наступному прикладі, при описі стану справ військової служби за контрактом у США, автор використовує терміни *personnel* і *readiness*, які мають свої українські еквіваленти. Однак у перекладі ці терміни не були передані точно: "The Department of Defense referred to social unrest" [16, с. 54]. В українському перекладі ці терміни були переведені як «армійський набір» та «комплектність збройних сил», хоча правильними еквівалентами є *personnel* – «особовий склад» і *readiness* – «боездатність» [1, с. 63]. Ось так виглядає переклад: «Міністерство оборони в закритому звіті про армійський набір та комплектності американських збройних сил заявляє про те, що ці невдачі у вербуванні військовослужбовців можуть бути частково пов'язані з так званими «соціальними експериментами» [7, с. 21].

Не менш важливою проблемою є наявність так званих «хибних друзів перекладача», термінів, які мають схожість із відповідними словами в іншій мові, але їх значення значно відрізняється. Яскравим прикладом є термін *army*, який в терміносистемі збройних сил США та України позначає сухопутні війська (*army* = a large organized body of armed personnel trained for war especially on land) [36, с. 59]. В контексті англomовного тексту, де йдеться про склад

різних родів військ, слово *army* не може бути перекладене як «армія», оскільки в цьому випадку це слово асоціюється із збройними силами в цілому. Тому у наведеному прикладі: "Last year, the Army, Navy, Air Force, and Coast Guard all met their recruitment goals by significant margins" [26, с. 79], більш точним буде переклад: «Минулого року сухопутні війська, військово-морський флот, військово-повітряні сили та берегова охорона досягли значних успіхів у виконанні планів набору» [7, с. 21].

Іншим прикладом «неправдивих друзів перекладача» є термін *cadet*. У контексті, що стосується нових порядків у військових навчальних закладах, цей термін був перекладений як «кадет»: "The academy also created an organization of specially selected cadets, recognizable by a purple ribbon on their parade uniforms, to spread these controversial theories to listeners" [26, с. 79]. Переклад терміна *cadet* як «кадет» є не зовсім точним, оскільки в українській термінології це слово здебільшого використовується для позначення учнів кадетських корпусів, середніх військових навчальних закладів [3, с. 76]. У даному контексті було б доцільніше використовувати термін «курсант», оскільки мова йде про вищий навчальний заклад. Однак, навіть із використанням терміна «кадет», зміст не зазнає значних спотворень.

Інший приклад ілюструє проблеми при дослівному перекладі: "Changing the component of this new national strategy to contain, prevent, defend and engage would rest on 'shock and awe' and the intent of affecting, influencing and controlling will and perception" [36, с. 59]. У цьому уривку *shock and awe* позначає доктрину «Шок і трепет» – концепцію ведення війни, що включає психологічний вплив на противника, інформаційну війну та пропаганду, націлену на громадянське населення [2, с. 19]. Переклад: «Оборонний компонент цієї нової національної стратегії стримування, недопущення, оборони та взаємодії ґрунтується на «шоці та трепеті», а також на намірі впливати, впливати і контролювати волю і сприйняття», є вірним лише частково, оскільки в оригінальному тексті йдеться про специфічну стратегію, яку не можна дослівно перевести без втрати важливого змісту.

Незважаючи на те, що дослівний переклад загалом не ускладнює сприйняття тексту, термін *shock and awe* не зовсім зрозумілий українському читачеві. Використання виноски або стратегії описового перекладу сприяло б більш повному розумінню сенсу терміна. Аналіз перекладу військової термінології показує, що немає універсальної перекладацької стратегії, яка б підходила для всіх випадків. Отже, перекладач повинен володіти глибоким знанням мовної складової військової сфери, враховувати новітні тенденції у військовому перекладі та бути готовим до застосування різних методів перекладу в залежності від контексту.

Аналіз виявив кілька найбільш продуктивних моделей утворення дво- та трьохкомпонентних термінологічних зворотів. Структурну формулу таких термінів можна уявити так: A + N – "smoothbore gun" («гладкоствольна гармата»), N + N – "barrel life" («живучість стовбура»), "centerline droptank" («підвісний центральний контейнер»), PI + N – "discarding sabot" («піддон, що відокремлюється»), A + N + N – "kinetic energy rounds" («бронебійні снаряди»), A + A + N – "hybrid asymmetric warfare" («гібридна асиметрична війна»), N + N + N – "fire control system" («система управління вогнем»), PII + N + N – "unarmed surveillance drones" («безпілотний засіб без бойового заряду»).

Одним із способів вираження атрибутивного компонента англійських військових термінів є використання дефісних конструкцій. За цим методом утворено 35% дво- та 28% трьохкомпонентних термінів. Поява дефісного написання є відображенням тенденції до конденсації багатоконпонентних термінологічних поєднань, що дозволяє зберігати зв'язок між компонентами, не порушуючи семантико-синтаксичних зв'язків. Це, в свою чергу, значно полегшує процес перекладу. Найбільш продуктивними є такі дефісні моделі: A + N – "light-weight drones" («полегшений безпілотник»), N + A – "air-independent submarines" («підводні човни з повітронезалежною енергетичною установкою»), N + Part II – rocket-propelled grenade («активно-реактивна граната»), N + N – bunker-buster weapon («зброя для знищення бункерів»), N + Part I – "armor-piercing tracer" («бронебійні трасуючі боеприпаси»), V + V – "hit-

to-kill missile" («ракета прямого влучення»), V + prep – stand-off attack («атака з віддалених позицій»), A + V + V – "infrared-search-and-track sensors" («інфрачервона пошуково-стежна система»).

Основними методами перекладу дво- та трьохкомпонентних термінів є калькування (наприклад, light-weight drones – «полегшений безпілотник»), описовий переклад (bunker-buster weapon – «зброя для знищення бункерів»), а також транскрипція або транслітерація для передачі однослівних термінів термінологічних поєднань (наприклад, "pocket-size drone" – «малогабаритний дрон»).

Використання цих прийомів часто супроводжується додатковими трансформаціями або міжмовними перетвореннями, спрямованими на досягнення перекладацької еквівалентності, що дозволяє передати значення терміну в умовах різних мовних і семантичних систем. Під час аналізу було виявлено такі перекладацькі прийоми, як перестановка, додавання, опущення та заміна (як граматична, так і лексична).

При перекладі українською мовою часто спостерігається тотожність компонентів у вихідному та отриманому термінах. Наприклад, англійські трьохкомпонентні терміни можуть бути перекладені українською двокомпонентними зворотами та навпаки, а дво- до трьохкомпонентними. Так, kinetic energy rounds («бронебійні снаряди») або centerline droptank («підвісний центральний контейнер») можуть бути переведені через відповідні українські дво- та трьохкомпонентні терміни.

Іноді, незважаючи на однаковий набір компонентів у вихідному та перекладаючому мовах, можуть спостерігатися морфологічні відмінності. Наприклад, англійські терміни типу "barrel life" («живучість стовбура») можуть змінювати відмінкову форму визначального іменника або навіть мати перестановку компонентів, як у випадку з unarmed surveillance drones («безпілотний засіб без бойового заряду»).

Особливу групу складають одиниці, у яких застосовується скорочення. Це явище є характерним для військового дискурсу і є важливим способом

оптимізації інформації, оскільки дозволяє точно та стисло позначати спеціалізовані поняття, що належать до певних розділів військової науки. Це також є наслідком функціональних вимог, що ставляться до військового спілкування, яке потребує високої точності і стисненості [19, с. 23].

У процесі проведеного нами аналізу термінів у текстах публіцистичних матеріалів засобів масової інформації було виявлено, що використання скорочень складає лише 5% від загальної кількості багатокomпонентних термінологічних поєднань. У більшості випадків розшифровку скорочень було надано в самих текстах, що пояснюється орієнтацією на цільову аудиторію, яка складається здебільшого з осіб, що мають пряме відношення до військової сфери і не завжди володіють необхідними знаннями щодо специфічних скорочень, властивих військовій термінології.

За способом утворення скорочень найбільш характерними є ініціальні аббревіатури, які утворюються шляхом скорочення словосполучення до початкових букв (ініціалів) слів, що входять до складу вихідного найменування. Такими є, наприклад, аббревіатури типу SAM units (Surface-to-Air unit) – «комплекс ППО». Крім того, до складу аббревіатур можуть входити також цифрові символи, що позначають кількість складових скорочень. Так, символи на кшталт C4ISR system (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance system) дозволяють «згорнути» восьмикомпонентний термін до двокомпонентного, що також сприяє компактності й точності вираження.

Такі скорочення часто не потребують повної розшифровки, адже значення останнього компонента зазвичай є очевидним для аудиторії, яка добре знайома з контекстом, і тому легко може відновити його з розумінням семантичної рівнозначності. Так, аббревіатураIRST (infrared-search-and-track sensor) може використовуватися без подальших пояснень, адже її значення зрозуміле в межах військового контексту. При перекладі аббревіатур найчастіше застосовуються два підходи: або використовується розгорнуте пояснення терміна, або перекладач створює нову аббревіатуру з еквівалентних українських

термінів. У деяких випадках аббревіатури запозичуються без змін, як, наприклад, у випадку GPS-навігація.

Загалом, аналіз показав тенденцію до збільшення кількості компонентів у вихідних термінах, що може бути зумовлено прагненням до більшої точності або ж специфікації поняття, з метою зменшення багатозначності. У таких випадках, зокрема, збільшення кількості компонентів часто призводить до скорочення їх загальної кількості в тексті. Виділяють три типи відносин між компонентами складних термінологічних зворотів. Атрибутивні елементи можуть бути спрямовані на всю конструкцію в цілому, або ж згруповуватись навколо одного з компонентів для конкретизації значення (наприклад, *self-propelled guns for artillery* – «самохідна артилерія»). У деяких випадках обидва компоненти можуть мати свої власні атрибутивні елементи, як, наприклад, у виразах *counterantiship missile barrage screen* (завіса для протидії протикорабельним ракетам) чи *direct ascent anti-satellite missile* (ракета протисупутникового перехоплення прямого запуску).

Вивчення військової термінології показало, що найбільш продуктивними термінами для утворення багатокомпонентних термінів є такі, як: "system", "warfare", "gun", "weapon", "attack", "armor", "missile", "operation", "strike", "forces", "technology", "protection", "launcher", "rocket", "engagement", "vehicle", "radar", "drones", "target". Завдяки їм відбувається утворення більш складних термінологічних зворотів, які включають чотири і більше компонентів, що зумовлене приєднанням нових слів для позначення специфічних видових ознак.

Цей процес також призводить до того, що у деяких термінах поєднуються два або більше спеціалізованих понять. Наприклад, у виразі *individual ground soldier high-tech gear* («індивідуальна зброя для солдатів на полі бою з використанням новітніх технологій») поєднуються такі поняття, як *ground soldier* («солдат сухопутних військ») та *high-tech gear* («зброя з новітніми технологіями»). Проте, наявність таких багатокомпонентних термінів може ускладнити процес перекладу, оскільки семантичний зв'язок між компонентами

слабшає, що вимагає від перекладачів додаткових зусиль для пошуку відповідних еквівалентів у цільовій мові.

У таких випадках рекомендується використовувати стратегії для відновлення внутрішніх смислових зв'язків терміна, зокрема, пошук ключового слова й подальше з'ясування його значення в контексті або поетапне усунення компонентів з менш міцними структурно-семантичними відносинами. Однак, варто зазначити, що збільшення кількості компонентів у термінах підвищує їх семантичну ємність, водночас послаблюючи міжкомпонентні семантичні зв'язки, що ускладнює процес перекладу та вимагає від перекладача застосування більш чітких стратегій.

Загалом, близько 60% складних термінологічних груп у процесі перекладу можна передати через їхні словникові відповідності, в той час як решта є результатом аналізу та синтезу еквівалентів, підібраних з урахуванням особливостей мови перекладу. Військова термінологія, як сукупність термінів, закріплених за професійно-корпоративною сферою Збройних Сил, прагне відповідати сучасному рівню наукової думки та відображати повністю всі аспекти військової технічної справи, у тому числі через запозичення з інших галузей знань чи мов [35].

Якщо раніше досконале розуміння цієї сфери цікавило переважно фахівців у галузі військового перекладу, то нині військова термінологія проникає у засоби масової інформації. Становлення сучасної цивілізації тісно пов'язане з появою технологічної можливості створення повідомлень. Наука дала світові переконливий спосіб створення повідомлень для преси. Без газет, журналів, радіо, телебачення та Інтернету неможливо уявити життя сучасної людини, з їх допомогою люди оперативно дізнаються найсвіжіші та найактуальніші новини та можуть за лічені секунди інформувати один одного про ті чи інші події. У світі військовий термін перестає функціонувати лише у вузькоспеціальних контекстах. Щоденні публікації про той чи інший військовий конфлікт, терористичний акт та наслідки цих подій можна побачити на сторінках практично будь-якої газети та Інтернет сайтів.

Якщо розглядати статті про політичні дії з лінгвістичної точки зору, привертає увагу той факт, що публікації містять велику кількість спеціальних термінів, у тому числі військових.

Широке використання військової термінології як «зброю» переконання і на адресата обумовлено також природою політичного конфлікту як комунікативного явища, яка, своєю чергою, визначається мовним характером інформаційного взаємодії [12, с. 322].

Виділяють три основні причини зростання дослідницького інтересу до політичної комунікації:

1. Внутрішні потреби лінгвістичної теорії, що звертається в різні історичні періоди до реальних сфер функціонування мовної системи.
2. необхідність розробки методів аналізу політичних текстів та текстів ЗМІ для моніторингу тенденцій у сфері суспільної свідомості.
3. соціальне замовлення, спрямоване на звільнення політичної комунікації від маніпуляцій суспільною свідомістю [37, с. 442].

Під політичною маніпуляцією розуміється такий вид впливу, мета якого – впровадження у свідомість під виглядом об'єктивної інформації неявного, але бажаного змісту в такий спосіб, щоб у читача формувалося з урахуванням даного змісту думка, максимально близьке до необхідному. Для медіатекстів характерне використання особливостей мови та принципів її вживання з метою прихованого впливу на адресата у потрібному для мовця/пишучого напрямку; прихованого – означає неусвідомлюваного адресатом.

Процес перекладу з англійської на українську вимагає різноманітних лексико-семантичних, синтаксичних та граматичних трансформацій. Це особливо актуально при перекладі військових термінів, що використовуються в сучасному публіцистичному дискурсі. Військова термінологія, як одна з ключових складових професійного мовлення, постійно змінюється й адаптується до нових реалій, що робить переклад особливо складним і багатограним процесом. У цьому контексті варто розглянути основні види

лексичних трансформацій, що використовуються під час перекладу військових термінів на матеріалі англо- та україномовних публіцистичних джерел.

Дослівний переклад є найпростішим методом і часто застосовується, коли значення терміна чи виразу не потребує змін. Наприклад, речення: "It supports America by providing a full range of capabilities to protect the homeland and our interests while ensuring the security of our allies" в перекладі виглядає так: «Вони підтримують Америку, надаючи повний спектр можливостей для захисту батьківщини та наших інтересів, одночасно забезпечуючи безпеку наших союзників» [6]. У цьому випадку терміни є зрозумілими, і лексичні одиниці не потребують додаткових змін або уточнень.

Іншим поширеним методом є генералізація, яка використовується, коли в оригінальному тексті вживається термін з вузьким або конкретним значенням, а в мові перекладу необхідно застосувати більш загальний варіант. Наприклад, у реченні "The Constitution gives our national government more than just defined powers" переклад виглядає так: «Конституція надає органам державної влади не тільки відповідні повноваження» [6]. Тут спостерігається узагальнення термінів «національний уряд» і «специфіковані повноваження», оскільки ці вирази в українській мові не вимагають особливого уточнення і можуть бути передані через більш загальні терміни.

Конкретизація, у свою чергу, передбачає заміну широкого терміна на більш специфічний. Наприклад, вираз "from jihadist terrorists to transnational criminal organizations" перекладається як: «починаючи з терористичних угруповань джихадистів ІДІЛу та Аль-Каїди і закінчуючи транснаціональними злочинними організаціями». У цьому випадку термін «джихадисти-терористи» потребує уточнення, оскільки в українській мові відсутній аналог такого специфічного соціального явища, тому перекладач мусить додати детальніше пояснення.

Калькування, як метод перекладу, передбачає відтворення складових частин терміна з урахуванням граматичних і лексичних особливостей мови перекладу. Прикладом калькування є речення "fanatics who promote a totalitarian

vision for a global Islamist caliphate", яке перекладається як «фанатики, які популяризують тоталітарне бачення глобального ісламського халіфату». У цьому випадку калькування дозволяє зберегти значення і стилістичний відтінок оригіналу, роблячи термін зрозумілим для україномовної аудиторії.

Еквівалентна заміна є ще одним поширеним методом, особливо для термінів, що мають усталені переклади в суспільно-політичній сфері. Наприклад, у виразі "including the UN Charter, the Helsinki Accords, the Budapest Memorandum and the Intermediate Range Nuclear Forces Treaty" переклад буде наступним: «включаючи Статут ООН, Гельсінські угоди, Будапештський меморандум та Договір про ліквідацію ядерних ракет середньої та малої дальності» [6]. Ці терміни є стандартними і мають встановлені переклади в українській мові.

Іноді при перекладі військових термінів використовують експлікацію, що передбачає пояснення терміна через опис його змісту, особливо коли в мові перекладу відсутній еквівалент. Наприклад, "START Treaty" (Договір про стратегічне наступальне озброєння), "Fortune 500 corporations" (найбільші американські промислові компанії, що занесені до списку журналу «Форчун»), "science", "technology", engineering, and mathematics (STEM) jobs and employees" (робочі місця та спеціалісти у сфері науки, технологій, техніки та математики). Відсутність еквівалентів цих понять в українському контексті вимагає застосування описових конструкцій.

У деяких випадках, при перекладі термінів, застосовується антонімічний переклад. Це метод, при якому стверджувальна форма оригіналу замінюється на заперечну в перекладі. Наприклад, у реченні "We will compete and lead in multilateral organizations to protect America's interests and principles" переклад може бути таким: «Ми змагаємось за першість та будемо першими у багатосторонніх організаціях аби інтереси та принципи Америки не піддавались загрозам» [46]. Цей метод допомагає зберегти правильне смислове навантаження тексту в цілому.

Транскрипція використовується для передачі власних назв, зокрема, в міжнародному контексті. Наприклад, al-Qa'ida, NATO, ATLANTIC RESOLVE у перекладі будуть транскрибовані як Аль-Каїда, НАТО, Операція Атлантик Різолв [45]. Це необхідно для збереження точності та упізнаваності термінів у міжнародному контексті.

Абревіатури, зокрема, в багатокомпонентних термінах, використовуються за умови, що це не змінює значення терміна. Так, у виразах Security Council UN (SC UN) або Weapons of Mass Destruction (WMD), Violent Extremist Organizations (VEOs) переклад може включати абревіатури, зберігаючи відповідні значення в контексті військових і міжнародних відносин [40].

Вилучення є ще однією трансформацією, яка може застосовуватися у випадках, коли частину тексту можна опустити, не змінюючи основного значення. Наприклад, у виразі "modernize the social security state, strengthen interdependence between states, ...they better understand their responsibilities" переклад виглядатиме як: «покрощувати добробут, посилювати взаємозалежність держав, ...аби вони краще розуміли відповідальність» [40].

Загалом, переклад військових термінів є складним і багатогранним процесом, що вимагає від перекладача високої кваліфікації, глибоких знань як у галузі мови, так і в розумінні військової тематики. Оскільки військова термінологія постійно еволюціонує, перекладачі повинні бути готові до адаптації своїх методів та стратегій перекладу залежно від контексту та вимог тексту. Окрім того, важливо враховувати специфіку мови оригіналу та кінцевого адресата, що є особливо важливим для збереження точності та адекватності військових термінів у публіцистичному дискурсі [23, с. 122].

Розглядаючи специфіку англomовної військової термінології в контексті сучасного публіцистичного дискурсу, особливо в інтернет-виданнях, варто відзначити її неоднорідність і динамічність. Більшість термінів мають чітко визначені значення, однак деякі з них є багатозначними або мають контекстуальні варіанти перекладу. Наприклад, термін "troop" може мати різні значення в залежності від контексту, зокрема «рота», «війська», «підрозділи»,

«загін», «кавалерія», «саперний або танковий взвод», «батарея», «солдат» і т. д. Тому при перекладі таких термінів важливо враховувати специфіку мовної ситуації, в якій вони вживаються.

Незважаючи на те, що багато військових термінів мають чітко визначені лексичні значення, існують і такі, що можуть бути перекладені різними способами в залежності від контексту. Багатозначність навіть однокладових термінів створює труднощі для їх розуміння і перекладу, адже адекватність передачі значення залежить не лише від знання лексики, а й від правильного розуміння реалій, про які йдеться. Тому можна виділити три основні категорії англomовних військових термінів:

Терміни, що позначають реалії англomовної дійсності, які ідентичні українським реаліям. Такі терміни не становлять особливих труднощів при перекладі, оскільки вони мають однозначні відповідники в українській мові. Наприклад, "field artillery" — «польова артилерія», "military intelligence" — «військова розвідка», "foot march" — «марш пішки» тощо.

Терміни, що позначають реалії англomовної дійсності, які не мають прямого еквівалента в українській дійсності, але є прийняті українські термінологічні синоніми. До таких термінів можна віднести, наприклад, "classified information" — «секретна інформація».

Терміни, що позначають реалії, які не існують в українській дійсності і не мають загальноприйнятих термінологічних синонімів. Ці терміни часто викликають найбільші труднощі у військового перекладача. Наприклад, термін "alert hangar" — «ангар вильоту по тривозі» не має чіткого українського аналога і вимагає детального пояснення або опису.

Переклад термінів цієї групи зазвичай здійснюється через такі методи, як опис значення англійського терміна (наприклад, "tactical cover and deception evaluation" — «оцінка можливостей забезпечення секретності операцій і заходів щодо введення противника в оману»), часткова або повна транслітерація (наприклад, "master sergeant" — «старший сержант»), а також використання транскрипції та дослівного перекладу (наприклад, "quarter-master corps" —

«квартирмейстерська служба»).

Особливою проблемою є переклад аббревіатур та скорочень, які широко використовуються в англomовних військових текстах. У військових документах скорочення зустрічаються набагато частіше, ніж у будь-яких інших матеріалах. Це пов'язано з особливістю військової мови, яка підлягає численним скороченням. Зокрема, більшість частин мови в англійській військовій термінології можуть бути скорочені, що не завжди спричиняє труднощі під час перекладу. Однак великі складнощі виникають при перекладі аббревіатур, зокрема, звуко-буквених скорочень та акронімів.

Звуко-буквені скорочення, як правило, вимовляються по буквах, наприклад, "MG" ['em' i:] — «кулемет», "MP" ['em' pi:] — «військова поліція», "SP" ['es' pi:] — «самохідний». Вони не викликають великих труднощів при перекладі, оскільки здебільшого використовуються в усному мовленні, і їх значення можна інтерпретувати за алфавітними позначеннями.

Акроніми ж, на відміну від аббревіатур, є більш складними і часто сприймаються як самостійні слова. Вони не мають точного еквівалента у вигляді букв, а зазвичай вживаються як повноцінні слова. Наприклад, "FEBA" ['fi:'ba:] — «передній край району бою», або "ATACMS" [a'takms] — «армійська ракетно-тактична система». Переклад таких акронімів може бути складним, оскільки багато з них мають кілька значень, які залежать від контексту.

Для точного перекладу аббревіатур і акронімів перекладач має використовувати англо-українські словники, але навіть у них не завжди можна знайти всі варіанти скорочень, що зустрічаються у військових документах. Тому необхідно уважно аналізувати контекст і, при необхідності, надавати розшифровки аббревіатур при їх першому вживанні в тексті.

При перекладі аббревіатур з англійської мови на українську існують різні способи, серед яких: повне запозичення англійської аббревіатури (наприклад, MI5 — британська контррозвідка); транскрипція (наприклад, TOW — противотанкова ракетна система); звуко-буквена транскрипція (CIC —

контррозвідка); переклад повної форми (наприклад, UN PKOs — миротворчі операції ООН); а також створення нової української аббревіатури на основі повної форми (наприклад, FBI — Федеральне бюро розслідувань, скорочено ФБР).

Отже, можна зробити висновок, що широкий спектр англomовних військових термінів, аббревіатур та скорочень значно ускладнює точність перекладу військових матеріалів. Тому військовий перекладач повинен не лише володіти англійською мовою, а й мати глибоке розуміння військової тематики, знати структуру збройних сил різних країн та розуміти специфіку оригінальних матеріалів, що підлягають перекладу.

2.2. Лексико-семантичні групи україномовної лексики у вітчизняних інтернет-виданнях

Незважаючи на свою незаперечну практичну цінність, ці праці не можуть повною мірою заповнити прогалини в теоретичному обґрунтуванні перекладу військової термінології, особливо зважаючи на посилення політичної та військової напруги в нашому геополітичному регіоні, зокрема фактичний воєнний стан, у якому опинилася Україна, який спричиняє використання раніше невідомих зразків зброї, цілеспрямоване наповнення українського сегменту мережі Інтернет дезінформацією [15, с. 72], і, відповідно, одночасне функціонування кількох термінів на позначення одного поняття, неточності в номінації тощо.

У роботі розглянуто 380 зразків найменувань військової техніки та озброєння, відібраних шляхом суцільної вибірки з Telegram-каналу «Україна ЗАРАЗ» (кількість дописувачів – 21 тис.) та його англomовної версії з кількістю дописувачів 19,1 тис., що охоплює офіційні та актуальна інформація про події в Україні. Матеріал зібрано та проаналізовано в період з 24 лютого 2022 року по 31 березня 2022 року. (див рис. 2.2, рис. 2.3)

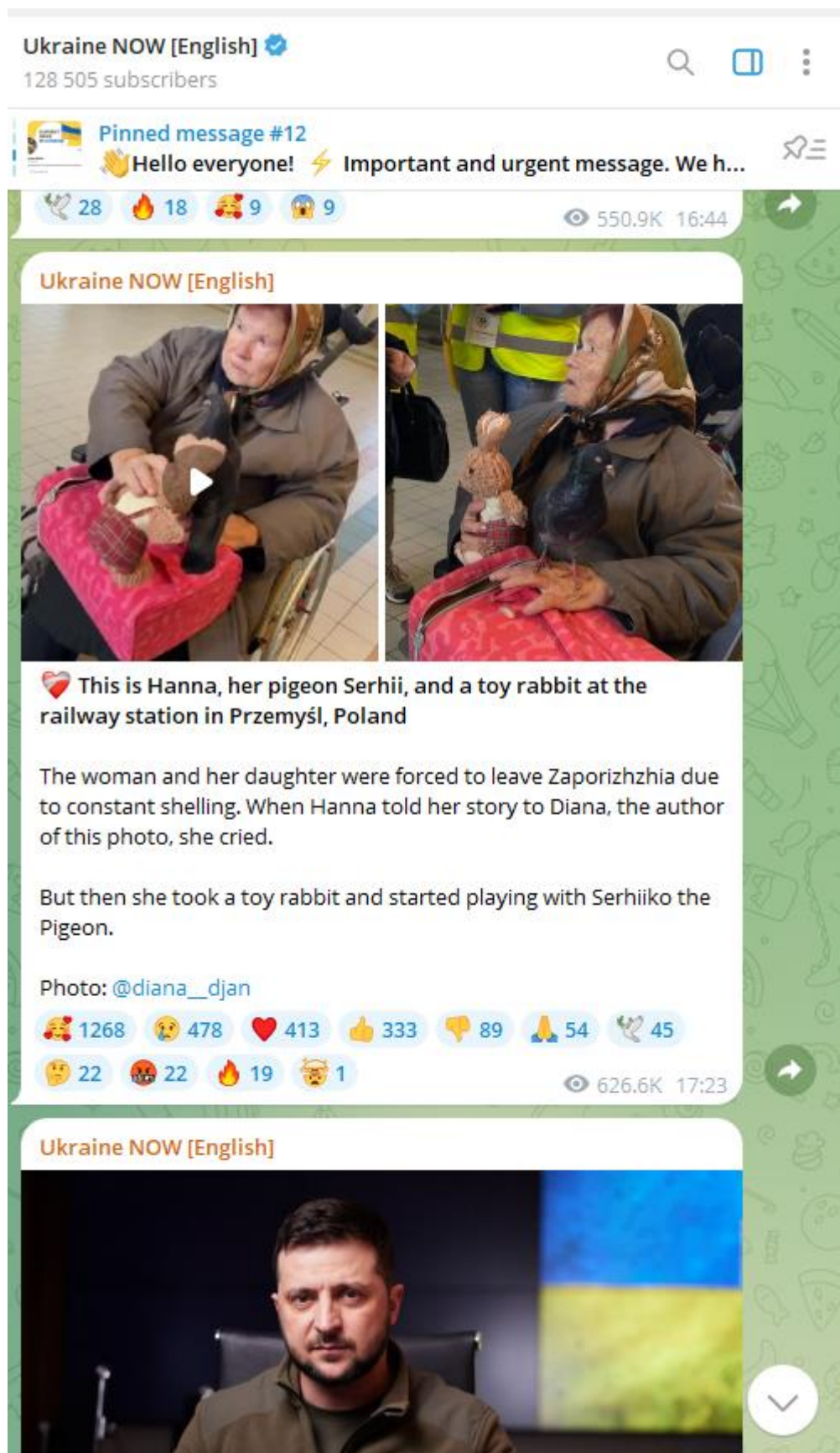

Рис. 2.2 Приклад військового тексту в ЗМІ

Рис. 2.3 Приклад військового тексту в ЗМІ

Загалом до складу спеціальної військової лексики входять номенклатурні одиниці (номени та оніми), які утворюють сукупність спеціальних назв, що співвідносяться з певними поняттями та актуалізують предметні зв'язки, наприклад: БМ-21 «Град»; БМ-21К «Верба»; БМ-21УМ «Берест»; вантажівки забезпечення «Урал», ПЗРК «Ігла»; система радіоелектронної боротьби «Красуха-4»; важка вогнеметна система залпового вогню ТОС-1А «Солнцепек» важка вогнеметна система Солнцепека ТОС-1А (ТОС).

2.3. Перекладацькі стратегії відтворення україномовної воєнної лексики в англійському публіцистичному дискурсі

Вивчаючи особливості військової термінології в контексті сучасного публіцистичного дискурсу, зокрема в англійських і україномовних інтернет-виданнях, можна виділити різноманітні типи скорочень та специфіку їх перекладу. Скорочення в таких текстах поділяються на кілька основних типів, серед яких особливо варто звернути увагу на початкові аббревіатури, складові скорочення та евфемізми.

Початкові аббревіатури можуть бути представлені в різних формах: алфавітними скороченнями, акронімами, звуко-буквеними скороченнями та буквено-звуковими скороченнями. Алфавітні скорочення, наприклад, «РСЗВ» (реактивна система залпового вогню) або "JDAM" (Joint Direct Attack Munition — спільна система прямого атакуючого боєприпасу), є досить поширеними в контексті військової термінології, зокрема в інтернет-виданнях, що висвітлюють військові події. Звуко-буквені скорочення, як, наприклад, «ФРАГО» (Фрагмент наказу), використовуються для того, щоб полегшити вимову складних термінів, що скорочуються до аббревіатур. Буквено-звукові скорочення, зокрема "JATO" (Jet-assisted take off — реактивне прискорення при зльоті), є важливими для забезпечення точності і зручності передачі термінів у міжнародному військовому контексті.

Ще однією важливою темою, що впливає на розвиток військової термінології, є використання евфемізмів — свідомої заміни певних термінів або понять описовими назвами або іншими знаками з метою уникнення комунікативних конфліктів або негативних асоціацій. Як зазначає український дослідник Б. В. Тхір, евфемізмам властива висока чутливість до змін у соціокультурному контексті, і їх використання в термінології швидко втрачає свою маскувальну функцію, ставши частиною повсякденного лексикону. Військові евфемізми часто мають маскувальну роль, спрямовану на пом'якшення реалій війни або уникнення прямого згадування агресії чи

насилства. Наприклад, вирази типу «Краще залишитися вдома, ніж вирушати додому вантажем «200» замінюють прямі згадки про смерть та втрати на фронті, створюючи певну дистанцію від трагічних реалій війни.

Переклад військової термінології в публіцистичному дискурсі також вимагає особливої уваги до трансформацій мовних одиниць, адже часто зустрічаються терміни, які мають чітко визначене значення в одній мові, але не завжди є прямі еквіваленти в іншій. Аналіз україномовного інформаційного каналу та його англomовної версії показує, що перекладачі зазвичай вдаються до послідовного перекладу, де при виборі між транскодуванням і запозиченням надається перевага запозиченому перекладу. Це пояснюється тим, що транскодування іноді призводить до створення термінів, які не мають смислового навантаження в мові перекладу або виглядають як псевдослова.

Запозичення термінів в українську мову в контексті публіцистичних матеріалів про військові події застосовується переважно тоді, коли це не порушує мовні норми та не створює лексичних колізій. Одним з прикладів є використання термінів, як-от ПФМ-1 «Лепесток», який є фактичним аналогом американської міни BLU-43/B "Dragontooth". В англomовних джерелах такі терміни часто зберігаються без змін, що дозволяє уникнути непорозумінь, зберігаючи точність і однозначність у передачі військової інформації.

Тим не менше, у військовому контексті існують терміни, що потребують більш гнучкого підходу до перекладу. Наприклад, вкрай важливим є чітке семантичне визначення меж термінів, що викликає потребу у використанні транскодування. Для цього використовуються різноманітні методи: часткова або повна транслітерація (наприклад, FIM-92 «Стінгер» — переносний зенітно-ракетний комплекс FIM-92 "Stinger"), транскрипція та переклад (наприклад, «Точка-У» — "Tochka-U tactical missile system"), а також описовий переклад (наприклад, «ПЗРК» — «переносний зенітно-ракетний комплекс»).

Перекладачі військових термінів в публіцистичних матеріалах повинні враховувати, що мовна точність має першочергове значення, оскільки військова термінологія часто вимагає описового пояснення, яке б чітко передавало суть

військових явищ, процесів і технологій. Одним із найбільш поширених способів адаптації термінів є лексико-граматичне перетворення, яке дозволяє більш точно і ясно передавати смисл військових понять в іншій мовній системі.

Загалом, переклад військової термінології в публіцистичному дискурсі не лише вимагає високої мовної компетенції, але й глибокого розуміння специфіки військових процесів, технологій та стратегій. Тому вкрай важливою є здатність правильно вибирати між різними методами перекладу, адаптуючи терміни до культурних та мовних особливостей цільової аудиторії. В залежності від походження, військові терміни можна поділити на 7 груп:

1. Афіксальні – суфіксальні (barrage – шквал, bomber – літак-бомбардувальник), префіксальні (propellant – ракетне паливо, propulsion – силова установка), суфіксально-префіксальні (demining – розмінування).

2. Терміни-композиції.

3. Скорочення.

4. Конверсійні терміни.

5. Терміни-словосполучення – двокомпонентні (automatic grenade launcher – автоматичний гранатомет, battalion task force – батальйонна тактична група, higher headquarters – вищий штаб, nuclear explosion – ядерний вибух, observation aircraft – літак-корегувальник, shock wave – ударна хвиля).

6. Запозичення – повні (boxer – лікар) і часткові (herringbone – маскувальна тканина).

7. Терміни лексико-семантичного походження: семантичного поширення.

Для того, щоб забезпечити передачу тексту не тільки смисловим забарвленням, а ще й важливим емоційним, автори використовують безліч художніх засобів для посилення емоційного забарвлення тексту. Особливо це важливо для передачі переживання, наростання конфлікту чи підкреслення емоційності контексту в публіцистиці, зокрема й у військовій тематиці.

У сучасному публіцистичному дискурсі, зокрема в текстах, що висвітлюють військові події, активно використовуються різноманітні мовні

засоби, які допомагають передати емоційний і інформаційний заряд матеріалів, що стосуються військових дій. Серед таких засобів варто виділити епітети, порівняння, метафори, гіперболи та персоніфікації, які активно застосовуються для підсилення образності, виразності та драматизму військового дискурсу.

Епітети, як правило, використовуються для надання певним військовим об'єктам або явищам емоційної насиченості. У публіцистичних текстах, що висвітлюють події на фронті, епітети часто виконують функцію підкреслення героїзму, відваги, стійкості та інших важливих якостей військових. Наприклад, такі вирази, як «героїчний воїн», «рішучий командир», «відважні герої Азовсталі», «бойові Рекси», «Вовки да Вінчі», створюють враження, що військові не тільки виконують свій обов'язок, але й виявляють надзвичайну мужність і патріотизм, що надає текстам величного, піднесеного відтінку.

Порівняння також широко використовуються для підкреслення сили, відваги та стійкості військових, надаючи їхнім діям більшу виразність і символічне значення. Вони часто вказують на здатність воїнів долати труднощі або відображають могутність і рішучість у боротьбі за незалежність. Наприклад, вираз «спритний, наче гепард» символізує швидкість і маневреність, а «відважний солдат стійко тримав позиції, наче скеля» відображає непохитність і стійкість у боротьбі. Порівняння допомагають не лише описати дії, але й створюють образи, що підсилюють патріотичне і героїчне сприйняття подій.

Метафора в публіцистичних текстах війни має ключове значення, оскільки вона дозволяє передати непрямі або символічні значення, часто викликаючи сильні емоції у читача. У військових матеріалах метафори зазвичай пов'язані з інтенсивністю бойових дій, рухом техніки та загрозою. Наприклад, фрази «ревіли танки», «земля бринить», «війна йде» використовують метафоричні образи для того, щоб підсилити відчуття присутності і глибокої емоційної напруги. Вони дають змогу передати не тільки зовнішні, а й внутрішні переживання учасників подій, їх сприйняття ситуації та викликану нею тривогу.

Гіпербола як засіб перебільшення використовує ідею надзвичайної сили, могутності або драматичності, щоб привернути увагу до серйозності подій. Наприклад, вираз «вічність та й більше» вказує на довгий, невизначений плин часу і створює враження того, що ситуація може тривати безкінечно або має важливі наслідки на майбутнє. Гіпербола часто використовується для того, щоб привернути увагу до великих втрат або глобальних масштабів подій, акцентуючи увагу на великій трагедії чи важливості того чи іншого моменту в ході війни.

Персоніфікація, яка надає неживим предметам властивості живих істот, є ще одним засобом, що активно використовується для створення емоційного відгуку у читача. Цей прийом надає об'єктам війни, таким як техніка чи бойова зброя, людських рис, що дозволяє краще передати не тільки функціональність, але й відчуття присутності та впливу цих предметів у військовому контексті. Наприклад, «бойова частина ракети просвистіла над позиціями» або «військовий полігон гурчав» створюють враження, що техніка та інші об'єкти не просто виконують свої функції, але й беруть активну участь у військовому процесі, наповнюючи його життям і емоціями.

Усі ці мовні засоби не тільки створюють сильний емоційний ефект, але й дозволяють ефективно передати не тільки факти, але й атмосферу, настрій та внутрішній стан учасників бойових дій. Вони використовуються у публіцистичних текстах для того, щоб акцентувати увагу на ключових аспектах війни, зробити їх більш зрозумілими, драматичними, емоційними та доступними для широкої аудиторії, а також надати певний колорит і виразність текстам, що висвітлюють складні та часто драматичні події військового часу.

Такі засоби використовуються найчастіше для максимального введення читача в події, які описуються в епізоді для того, щоб реципієнт мав змогу певною мірою вникнути чи побувати на місці подій, міг співпереживати ті чи інші дії та мав високу ступінь залученості до читання.

Використання художніх засобів також сприяє поширенню публіцистичних матеріалів військової тематики з точки зору маркетингу, а це в свою чергу означає, що більша залученість аудиторії принесе більше продажів тієї чи іншої газети, журналу редакції, а також залученість до цікавості статей чи будь-яких інших текстів в газетах, журналах, інших інформаційних просторах вплине на критерій продажів чи залученості аудиторії з точки зору маркетингу. Найбільш популярні та найбільш вживані художні засоби в публіцистичному стилі, а саме: в газетах, журналах, онлайн-виданнях, новинних пабліках, дайджестах, випусках новин або інших українських чи закордонних ЗМІ тощо (див. рис. 1).

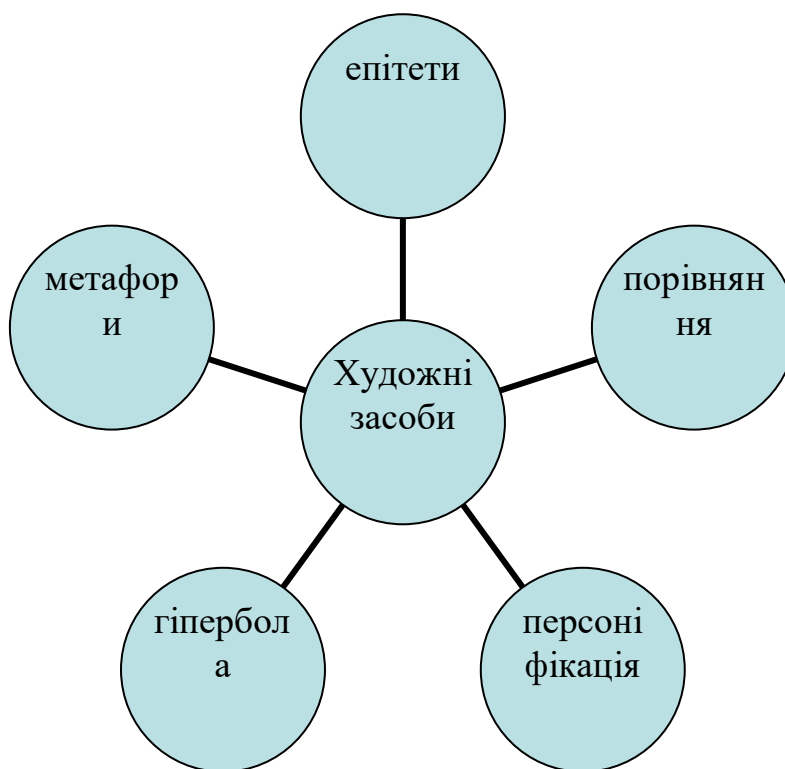

Рис. 1 Художні засоби

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 2

У цьому дослідженні було проаналізовано актуальну наукову проблему передачі військових термінів, аббревіатур на основі офіційних Інтернет-ресурсів, які висвітлюють актуальну та офіційну інформацію про події в Україні. Відбір матеріалів проводився в період з 24 лютого 2022 року по 31 березня 2022 року, що забезпечило відбір та аналіз близько 380 зразків військової термінології.

У таких випадках перекладач повинен вдатися до описового перекладу, дослівного перекладу, транслітерації або транскрипції. Аналіз перекладу військових термінів виявив, що для передачі військових термінів здебільшого використовувалися такі способи: повне запозичення англійської аббревіатури, що становить 28%, повний переклад і створення на його основі української аббревіатури (24%).

Було з'ясовано, що найменш використовуваними методами були повний переклад (9%), звуково-буквена транскрипція (6%), транслітерація (7%), транскрипція (11%), переклад і транскрипція (15%) (Див. рис. 5)

Рис. 5 Діаграма з часткою використань різних методів перекладу

РОЗДІЛ 3. Теоретичні відомості про термінологічні словники. Створення власного електронного термінологічного словника військових термінів

3.1. Теоретичні відомості про комп'ютерну лексикографію як перспективний напрямок розвитку укладання електронних словників

Комп'ютерна лексикографія є сучасним і перспективним напрямом розвитку мовознавства, що активно впливає на створення електронних словників. Основними особливостями та перевагами цього напрямку є використання цифрових технологій для автоматизації, систематизації та розширення процесів лексикографічної роботи.

Стрімкий розвиток комп'ютерної лексикографії на території України пов'язаний з появою комп'ютерів у 20 столітті. Електронні бібліотеки, наукова та художня література, і навіть комп'ютерні словники призвели до змін і розвитку комп'ютерної лексикографії. Що в свою чергу вплинуло на накопичення публікацій в цій галузі та розвиток і накопичення лінгвістичного матеріалу. Власне ці процеси призвели до появи електронних словників.

Перевагами таких словників є:

1. Доступність: можливість використання онлайн та офлайн.
2. Мультифункціональність: пошук за різними критеріями, такими як значення, фонетика чи контекст.
3. Швидкість оновлення: внесення змін у словникові статті в режимі реального часу.
4. Інтеграція з іншими сервісами: автоматичний переклад, граматичні перевірки, навчальні додатки.

Сьогодні в Україні є низка наукових центрів, які досліджують правильне впровадження комп'ютерних технологій в галузі мовних досліджень. Кожна з таких установ працює над покращенням та розвитком української лінгвістики, тому впроваджує все нові і нові зміни та оновлення. Так, наприклад, відділ структурно-математичної лінгвістики Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні

НАН України можна назвати засновником української комп'ютерної лінгвістики. Фахівці з цієї установи створили морфемно-словотвірний фонд, який налічує в своїй базі понад 700 000 слів та багато інших процесів з текстової обробки комп'ютером.

Важливим внеском в розвиток лінгвістики було створення першого українського електронного словника 3 березня 2003 року, що містився на компакт-диску. Авторами проекту стали В. Широков, І. Шевченко та ін. Їхнє відкриття допомогло не тільки спростити використання словника для користувача, а ще й відкрити нову галузь, яка розвивається та поширюється і до наших днів.

Термінологія у кожній науковій або промисловій галузі являє собою систему понять зі своїми термінологічними асоціаціями. Тому для практичних і дослідницьких цілей терміни вводяться в галузеві глосарії.

Процес створення термінологічного словника поєднує принципи як теоретичної так і прикладної термінології. Загальна термінологія вивчає найбільш загальні властивості, проблеми та процеси, пов'язані зі спеціальною лексикою та поняттями, що належать до іншої галузі знань та їх відображення в певній мові.

Основними перевагами електронних словників є:

1. Швидкий доступ до інформації (електронний словник дозволяє миттєво знаходити необхідний термін або поняття завдяки функції пошуку).
2. Актуальність і оновлення (електронні словники можуть регулярно оновлюватися, додаючи нові терміни та редагуючи застарілі визначення. Це важливо в динамічних галузях, де нові поняття з'являються постійно).
3. Мультимедійні можливості (на відміну від друкованих словників, електронні версії можуть містити не тільки текст, але й зображення, відео, аудіо-файли, що покращує розуміння складних понять).
4. Доступність (багато електронних словників доступні онлайн, що дозволяє користуватися ними з будь-якого пристрою, підключеного до

інтернету, або офлайн за допомогою завантажених додатків).

5. Інтерактивність (функції, такі як автоматичні підказки, переклади, порівняння термінів і гіперпосилання між пов'язаними термінами, роблять використання словника інтуїтивно зрозумілим і продуктивним).

6. Можливість персоналізації (деякі словники дозволяють створювати власні списки термінів, додавати нотатки або інтегрувати інструменти для роботи з терміналами в інші програми).

Термінологічні електронні словники – це спеціалізовані лексикографічні ресурси, що містять терміни та їх визначення з певної галузі знань. Вони є важливим інструментом для професіоналів, науковців, студентів та викладачів, які працюють з вузькоспеціалізованими поняттями.

Словники термінологічного типу діляться на:

1. Одномовні (визначення термінів у межах однієї мови (наприклад англomовний словник ІТ-термінів).
2. Двомовні чи багатомовні (переклад термінів з однієї мови на іншу).
3. Тезауруси (структуровані словники, що показують зв'язки між термінами: синоніми, антоніми, суміжні поняття).
4. Онтологічні словники (містять інформацію про ієрархічну структуру понять та їх відношення в межах однієї галузі).

Сучасний термінологічний словник забезпечує точне й стандартизоване розуміння спеціалізованих визначень в окремій галузі знань чи професійній діяльності. Такий тип словників сприяє ефективній комунікації, запобігає неоднозначностям і помилкам при використанні термінів, а також сприяє поширенню знань.

Словник військових термінів є надважливою структурою військової справи, він допомагає фахівцям з цієї галузі правильно комунікувати між собою, а специфічні терміни застосовуються у вузьких спеціальностях даної галузі. Переклад таких термінів дослівно може зовсім не співпадати з його реальним значенням. Військова термінологія є важливою складовою сучасного публіцистичного дискурсу, оскільки вона визначає точність і однозначність

інформації, що передається в умовах військових конфліктів. Особливістю військової термінології є те, що багато термінів мають специфічні значення, які значно відрізняються від їх повсякденного вжитку. Для правильного розуміння і застосування таких термінів необхідно використовувати спеціалізовані словники, які забезпечують чітке трактування термінів і допомагають уникнути можливих помилок у плануванні, координації та виконанні військових операцій. Точне розуміння військових термінів є критично важливим у контексті міжнародних операцій та співпраці між державами, особливо в рамках таких організацій, як НАТО, де уніфікація термінології є необхідною для ефективної взаємодії між країнами з різними мовними і культурними традиціями.

У цьому контексті словники військової термінології виконують важливу роль у забезпеченні єдиного розуміння між представниками різних армій. Вони використовуються не лише для підготовки військових кадрів, але й для правильного тлумачення різноманітних документів, статутів, наказів чи міжнародних угод. Зокрема, популярні міні-словники військової термінології створюються для навчальних цілей, такі як "Military Vocabulary Word List" від Enchanted Learning, який допомагає майбутнім військовим краще орієнтуватися у специфічній термінології.

Процес утвердження англійської військової лексикографії в Україні відбувався поступово, але значно прискорився після вступу України до співпраці з НАТО. Наприклад, «Словник військових термінів та скорочень (аббревіатур)» (2020), який був підготовлений з метою впровадження військової термінології держав-членів НАТО у діяльність Збройних Сил України, став важливим кроком на шляху до адаптації української армії до міжнародних стандартів. Цей словник охоплює як офіційні, так і неофіційні терміни, а також аббревіатури, що використовуються в міжнародній військовій практиці, що допомагає знижувати можливі непорозуміння у спільних операціях та підвищує ефективність комунікації.

Військові словники англійської мови мають широкий спектр, що включає

як основні терміни, що використовуються в офіційних документах, так і неофіційні терміни, що можуть бути вживані на практиці. Вони постійно оновлюються та адаптуються до змін, які відбуваються у військовій сфері, і здебільшого створюються за участю військових та державних установ. Таким чином, військові словники відіграють ключову роль у підтримці точності та однозначності комунікації під час військових операцій, забезпечуючи правильне розуміння термінів не лише на національному рівні, а й в рамках міжнародного співробітництва.

На сьогодні технічний прогрес дійшов до такого рівня, що електронний словник термінів може автоматично видаляти застарілі терміни, які вже не є актуальними та не використовуються. Військова сфера постійно змінюється, зокрема через появу нових технологій, тактик і видів зброї. Словник дозволяє своєчасно враховувати нові терміни, забезпечуючи актуальність знань і дій.

Багато термінів, пов'язаних з військовою справою, проникають у повсякденне життя або використовуються у ЗМІ. Словник допомагає цивільним громадянам краще розуміти новини, пов'язані з військовими конфліктами чи оборонними питаннями.

Отже, призначення термінологічного словника – це забезпечення будь-якої діяльності, що відображає поняття та термінологію різних галузей науки та техніки. Словник термінів є найбільш важливим засобом опису конкретної терміносистеми. А словник військової термінології є стратегічно важливим інструментом у військовій справі, як на локальному, так і на міжнародному рівнях. Він сприяє підвищенню професіоналізму військових кадрів і допомагає цивільному суспільству краще розуміти військові реалії.

3.2. Практична частина. Створення електронного словника військових термінів за допомогою інтернет-ресурсу

Для створення онлайн-словника було обрано платформу "PolyDic", як окрему програму для укладання словників електронного варіанту. Ця програма

являє собою середовище для укладення онлайн-словника термінів, швидкого та зручного пошуку значень слів, їх синонімів, антонімів і прикладів використання. Його функціонал може бути корисним для студентів, дослідників, а також для тих, хто бажає створити власний електронний словник з будь-якої галузі науки.

Завдяки своїй гнучкості "PolyDic" є потужним помічником для навчання, а також може бути частиною професійних лінгвістичних інструментів. Такий словник може стати портативним помічником вивчення спеціальних термінів, навіть якщо у користувача немає доступу до інтернету.

Перед початком роботи було проведено встановлення програми (рис. 3.1, 3.2, 3.3)

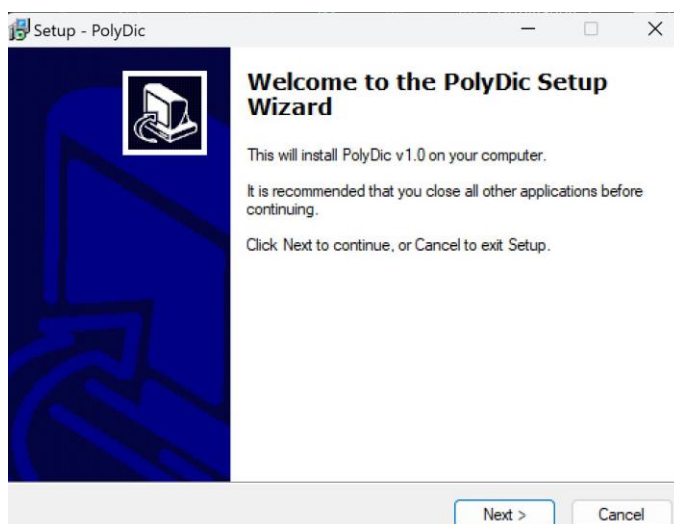

Рис. 3.1

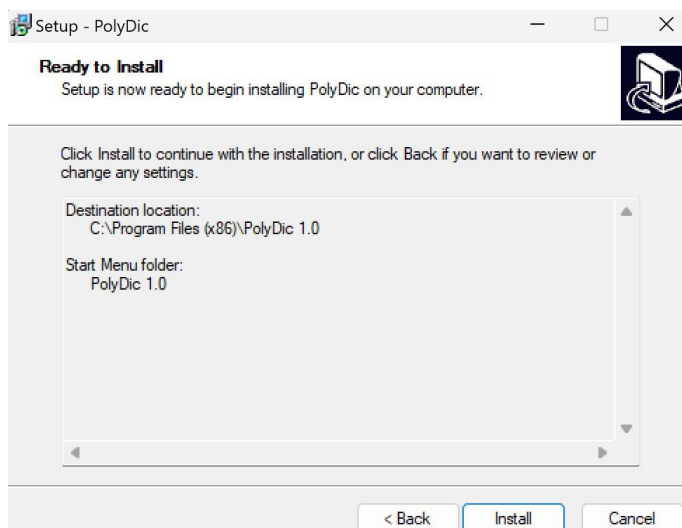

Рис 3.2

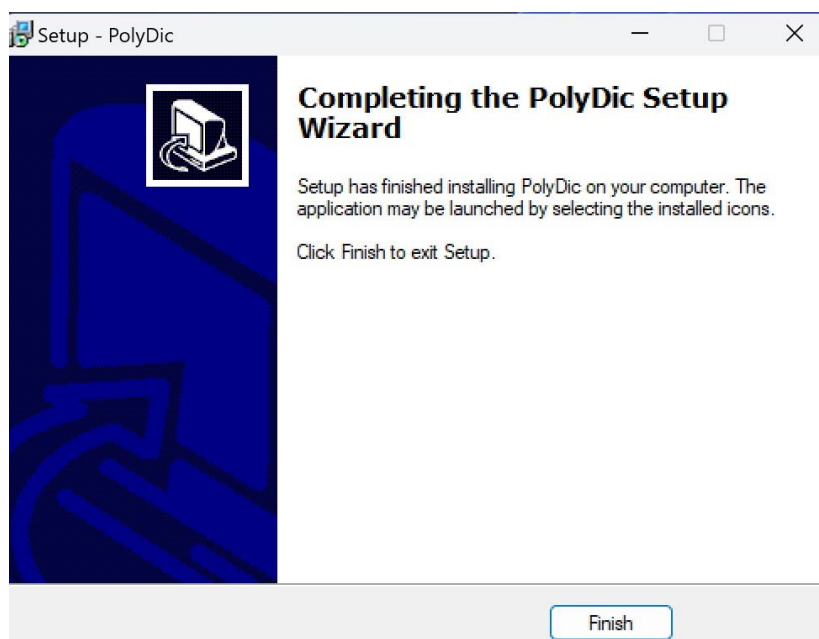

Рис 3.3

Після успішного встановлення маємо робочий ярлик на робочому столі (рис.3.4)

Рис. 3.4

Після успішного запуску програми маємо головний екран з великою кількістю функцій для створення електронних-словників (рис. 3.5)

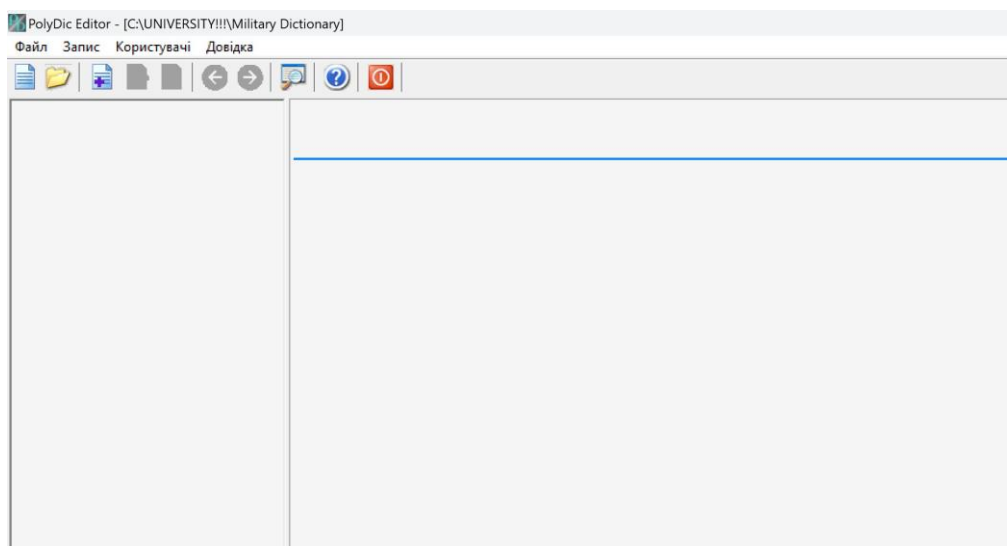

Рис 3.5

Для створення словника потрібно натиснути «файл» та обрати функцію «створити словник» (рис. 3.6), а також обрати шлях до кореневої папки, де будуть зберігатися файли програми словника (рис.3.7).

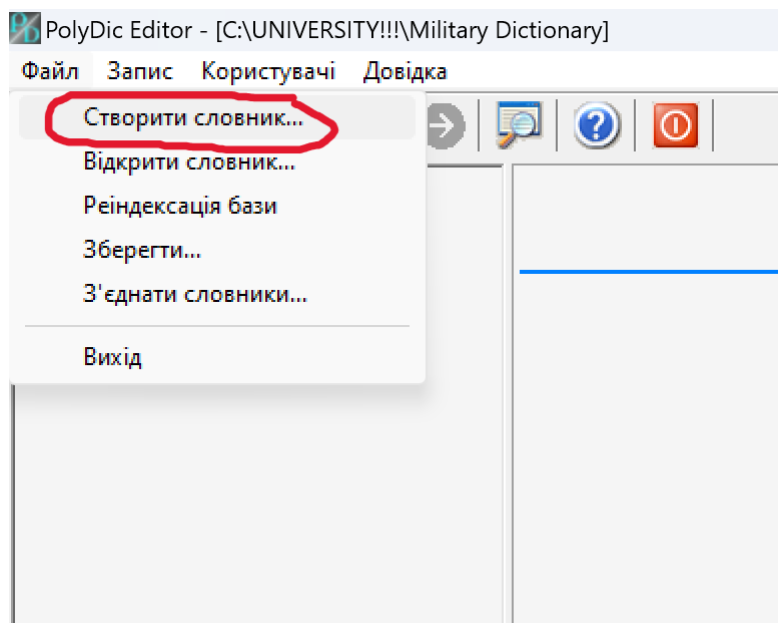

Рис. 3.6

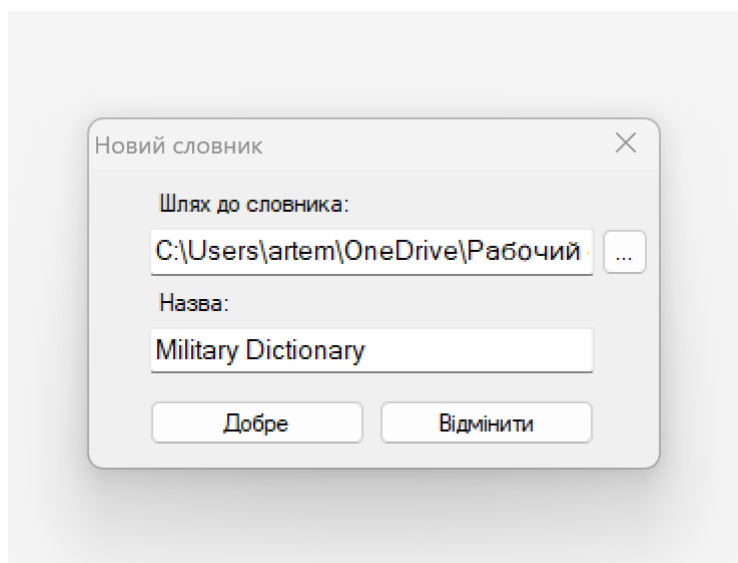

Рис 3.7

Наступним кроком зможемо додавати терміни до словника за допомогою кнопки «додати запис» (рис. 3.8) і після введення терміну та його значення (перекладу) натиснути кнопку «завершити» (рис. 3.9)

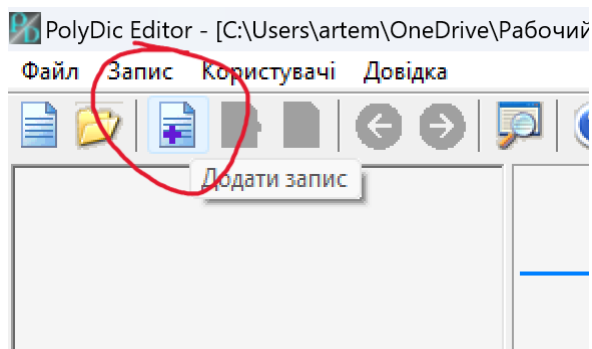

Рис. 3.8

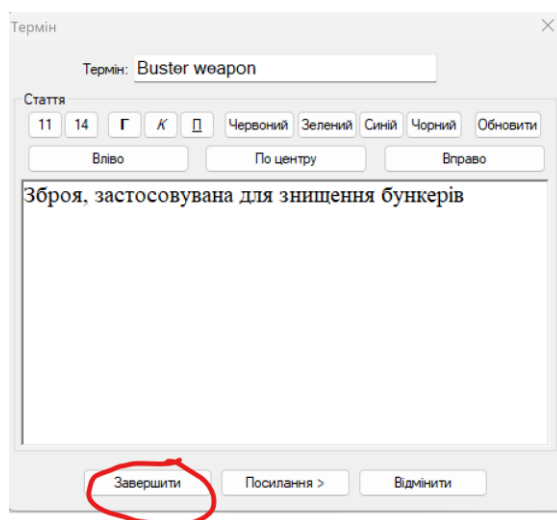

Рис. 3.9

Тепер наш термін був успішно доданий до словника. Всі терміни, які будуть додані до списку будуть автоматично відображатися в алфавітному порядку, як показано на рис. 3.10

abandonee
 active protection system
 Adjutant General's Corps
 Air Defence Artillery
 air fighter
 air gun
 air operation
 aircraft identification control console
 air-independent submarines
 alert hangar
 alien
 altimeter
 ammunition
 an instrument or instrumentality
 area
 armor-piercing tracer
 armor
 Army's Finance Corps
 ATACMS [a'takms]
 aviation
 barrel life
 battledress
 beleaguerer
 belligerents
 booby-trap
 breastplate
 bull's eye
 bulletin
 bunker-buster weapon

Рис. 3.10

У випадках, якщо термін необхідно відредагувати чи додати до нього будь-які інші деталі – транскрипцію чи тлумачення, можемо редагувати його, натиснувши на відповідну кнопку «редагувати запис» на панелі (рис. 3.11)

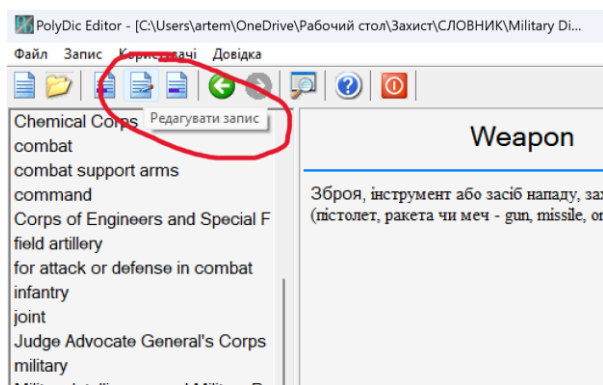

Рис. 3.11

Після завершення внесення термінів, маємо готовий словник спеціальної лексики, а саме лексики військової спрямування. Такий словник можуть використовувати спеціалісти будь-яких галузей та спрямувань для навчання, розвитку, тощо.

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 3

Термінологічні словники є невід'ємною складовою сучасної лексикографії, оскільки забезпечують ефективну систематизацію та уніфікацію термінів у різних галузях знань. Вони сприяють формуванню єдиного наукового підходу до трактування понять, забезпечуючи точність та однозначність їхнього використання. Завдяки таким словникам стає можливим полегшити комунікацію між фахівцями, сприяти перекладацькій діяльності та розширювати освітні горизонти.

Крім того, термінологічні словники є важливим інструментом для збереження та розвитку мовної культури, особливо в умовах активної глобалізації, що впливає на мовний обіг і створює нові виклики для мовознавців. Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для створення електронних термінологічних ресурсів, які забезпечують широкий доступ до інформації та зручність її використання.

Укладання електронних словників має свої особливості, що відрізняють цей процес від створення друкованих версій. Ці особливості пов'язані з технологічними можливостями, вимогами до структури та зручністю користування. В цьому дослідженні було виведено основні аспекти укладання таких словників: структура даних (ієрархія записів, метаінформація), уніфікація форматів (мають обмежену вибірку форматів для використання на веб-сайтах, в різних програмах, тощо), оновлюваність (можливість додавання чи видалення термінів).

Узагальнюючи, можна стверджувати, що термінологічні словники є важливим інструментом не лише для науки і освіти, але й для розвитку професійної діяльності, інтеграції знань і збереження мовної ідентичності, адже «форма мовних характеристик бере безпосередню участь у передачі їх змісту» [24 с.99].

ВИСНОВКИ

Військова термінологія в сучасному публіцистичному дискурсі, зокрема в англо- та україномовних інтернет-виданнях, є важливим компонентом комунікації, оскільки вона часто використовується для чіткої та точної передачі інформації про військові події, політичні конфлікти та міжнародні відносини. Вона також активно впливає на сприйняття ситуацій, формування громадської думки та політичну поведінку. Особливою рисою військової термінології є широке застосування дво- та трикомпонентних термінів, серед яких найпоширенішою є субстантивна модель освіти термінів, що забезпечує точну експліцитну передачу значення. Завдяки своїй структурній простоті та підвищеній міжкомпонентній семантичній валентності, двокомпонентні терміни часто не викликають труднощів при перекладі українською мовою та є ефективними засобами номінації в публіцистичному дискурсі. Водночас, терміни, що складаються з трьох або більше компонентів, часто мають структурні та морфологічні невідповідності між вихідною та перекладаючою мовою, що вимагає застосування трансформацій для досягнення адекватного перекладу.

Переклад військових термінів у публіцистичних текстах часто ґрунтується на застосуванні таких прийомів, як калькування та описовий переклад, з використанням перестановки компонентів, що інколи супроводжується розширенням або скороченням структури терміна. Зокрема, терміни з атрибутивною групою (наприклад, A+N, PI+N, A+A+N) можуть зберігати структуру у процесі перекладу, а більш складні терміни вимагають застосування специфічних трансформацій для збереження їх значення та адекватності.

Поруч із змінами в структурі термінів спостерігається тенденція до змін у самій номінації військових понять. У публіцистичному дискурсі ця тенденція виявляється в процесах згортання термінів для позначення усталених понять або, навпаки, ускладнення номінацій для специфікації нових понять, що часто

відображає динамічні зміни в політичних та військових ситуаціях. Водночас військова термінологія, яка є частиною загальної лексики будь-якої національної мови, знаходить своє застосування не лише в рамках спеціалізованих галузей, а й у публіцистичних матеріалах, особливо в медіа. Це пов'язано з тим, що військові терміни стали невід'ємною частиною сучасного політичного та медіа-дискурсу, де вони виконують не лише номінативну функцію, але й можуть мати потужний емоційний та експресивний вплив на аудиторію.

Важливо зазначити, що військові терміни у публіцистичних текстах відіграють суттєву роль у формуванні громадської думки, надаючи певним подіям та акціям військового характеру визначену інтерпретацію, що впливає на ставлення читачів до цих подій. Оскільки сучасні медіа активно використовують військову термінологію для підвищення ефективності комунікації та для маніпулювання громадською свідомістю, це зумовлює виникнення нових форм і стилістичних особливостей публіцистичних текстів. Військові терміни в таких текстах часто стають частиною бойової лексики, яка активно використовується не тільки у військових контекстах, але й у політичних та соціальних дискусіях.

Таким чином, використання військової термінології в публіцистичних інтернет-виданнях є не лише мовним явищем, але й важливим інструментом формування політичних і соціальних поглядів, а також активно впливає на сприйняття подій сучасними громадянами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Байло, Ю. В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект) / Ю.В. Байло // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Сер. Філологічні науки. – 2013. – Кн. 3. – С. 62-65.
2. Балабін, В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу : автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / В.В. Балабін. – Київ, 2002. – 19 с.
3. Білозерська, Л. П. Термінологія та переклад / Л. П. Білозерська // Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. – В. : Нова книга, 2010. – 76 с.
4. Василенко, Д.В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Д.В. Василенко. – Запорізький національний університет, 2008. – 22 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : ВТФ «Перун», 2005. – 558 с.
6. Газета «АрміяInform» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://armyinform.com.ua/2024/09/18/aviacziya-syl-oborony-poshkodyla-systemu-zalpovogo-vognyu-zagarbnykiv>.
7. Гібридна війна : сутність та структура феномену [Електронний ресурс] / [О. Комарчук] // Бібліотечний вісник. – 2018. – №1. – С. 21. – Режим доступу до журналу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/24892220.
8. Грищук, Р. В. Кібернетична зброя : класифікація, базові принципи побудови, методи та засоби застосування й захисту від неї / Р.В. Грищук. – К. : кафедра безпеки інформаційних технологій, НАУ, – 2016. – 11 с.
9. Д'яков, А. Основи термінотворення : семантичний та соціолінгвістичний аспекти / А. Д'яков, Т. Кияк, З. Куделько. – Київ : Видавничий дім «Academia», 2004. – 147 с.

10. Єрмоленко, С. Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови) / С.Я. Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 210 с.
11. Зацний, Ю.А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80-ті, 90-ті роки ХХ століття : автореф. дис. докт. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». – Київ, 1999. – 32 с.
12. Карабан, В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми / В.І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2002. – С. 315–407.
13. Кияк, Т. Р. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць. Мова і культура. Серія «Філологія» / Т.Р. Кияк. – К. : Наукове вид-во, 2008. – С. 57–71.
14. Кияк, Т. Р. Теорія та практика перекладу : підручник для вищих навч. закладів / Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 59 с.
15. Корнілаєва, Є. В. Лінгвістична природа евфемізмів. Львівський філологічний часопис / Є.В. Корнілаєва. – Львів. – 2019. – С. 70–75.
16. Левін, Є. Деякі аспекти перекладу військових текстів з англійської мови на українську / Є. Левін, С. Карлюк. – Харків. – 2020. – С. 51-55.
17. Мацько, Л. Культура фахової мови / Л. Мацько, Л. Кравець. – Київ : ВЦ «Академія», 2007. – 108 с.
18. Мацюк, З. Українська мова професійного спілкування / З. Мацюк. – К. : Каравела, 2008. – 77 с.
19. Ніколаєнко, А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика / А.Г. Ніколаєнко. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 23 с.
20. Панько, Т.І. Українське термінознавство / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
21. Поліщук, Н. О. Військова термінолексика в мові сучасних масмедіа / Н. О. Поліщук. – Рівне : Термінологічний вісник, 2023. – С. 103-105.
22. Сітко, А. В. Способи перекладу військової термінології. Актуальні питання розвитку філологічних наук у 21 столітті / А.В. Сітко, К.А. Отрішко. –

Одеса : Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2017, – С. 89–94.

23. Сітко, А. В. Адекватність і еквівалентність у перекладі мовних особливостей / А. В. Сітко, І. В. Струк. – Прага : Sciences of Europe, 2016. – С. 122–126.

24. Скороходько, Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) / Е.Ф. Скороходько. – К. : Наукова думка, 2006. – 99 с.

25. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань / [авт.-уклад. О. М. Шмаков]. – Харків : Військ. ін-т ВВ МВС України, 2005. – 15 с.

26. Стежко, Ю. Г. Методичні вказівки до перекладу наукових термінів / Ю.Г. Стежко. – Кіровоград : РВВ КДПУ, 2012. – 79 с.

27. Тхір, В. Б. Еволюція евфемістичних субститутів: наслідок дії закону послідовності [Електронний ресурс] / [В. Б. Тхір] // Бібліотечний вісник. – 2002. – С. 23. – Режим доступу до журн. : <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75184/53-Thir.pdf?sequence=1>

28. Янчук, С. Я. Особливості перекладу військової документації миротворчих місій ООН та НАТО : автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / С.Я. Янчук. – Київ, 2021. – 3 с.

29. Яремко, Я. П. Термін і дискурс / Я.П. Яремко. – 2008. – № 3. – С. 64–72.

30. Crawley, J.W. Words Like JDAM, Frappustano Used The San Diego Union-Tribune / J.W. Crawley. – San Diego : The San Diego Union, 2002. – 23 p.

31. Gjelten, T. Military Terms, War in Iraq / T. Gjelten. – Washington : The Washington Post, 2003. – 55 p.

32. House, J. Translation. Oxford and New York / J. House. – Oxford : Oxford university press, 2009. – 122 p.

33. It's Time To Debate : The Relevance Of Deterrence [Электронный ресурс] / [Harlan Ullman] // The Hill Library. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://thehill.com/opinion/national-security/538215-its-time-to-debate-the-relevance-of-deterrence>.

34. Longman, Dictionary of Contemporary English / [авт.-уклад. Longman]. – Pearson Education Limited, 2005. – 111 p.

35. Merriam-Webster [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.merriam-webster.com/>

36. Sager, J. A Practical course in terminology processing / J. Sager, J. Benjamin – Amsterdam : Philadelphia, – 1990. – 59 p.

37. Joseph, D. Special Air Warfare and the Secret War in Laos: Air Commandos 1964–1975 / D. Joseph. – Alabama, 2019. – P. 441-450

38. Wiessmann, A. Über Die Berechnung Des Geburts-Termins. Klinische Wochenschrift / A. Wiessmann. – Frauenklinik Giesen, Deutschland, 1938. – P. 1420-1425.

39. The US Air Force Is Moving Fast on AI-Piloted Fighter Jets [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.wired.com/story/us-air-force-skyborg-vista-ai-fighterjets>.

40. What Biden's Woke Military Has Wrought [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.foxnews.com/opinion/what-biden-woke-military-wrought>.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

41. Англо-український військовий словник начальника артилерії полку Азов / [авт.-уклад. Д. Букарьов]. – Хмельницький, 2022. – 44 с.
42. Торська, М.О. Англо-український словник військових термінів та супутньої лексики миротворчої спрямованості / М. О. Торська, П. П. Черник. – Львів, АСВ, 2011. – 47 с.
43. Geneva Centre for The Democratic Control Of Armed Forces (DCAF), DCAF document No. 2, Civil-Military Relations, A Dictionary, 2002. – 48 p.
44. Nicholas 'Mikalaj' Packajeu, Kit-Talk, 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://english-military-dictionary.org.ua/references>.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

45. Glossary and Abbreviations. The military's role in counterterrorism : examples and implications for liberal democracies [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=Y46dVkCuot0C&oi=fnd&pg=PR1&dq=46.%09Glossary+and+Abbreviations.+The+military%E2%80%99s+role+in+counterterrorism:+examples+and+implications+for+liberal+democracies,&ots=RZx1qB3PsJ&sig=EW5EZhPDqHmrBW8cq7YqmqxEPY&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

46. Scandinavian Journal of Public Health. Supplement [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/14034948221079061>.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Ознаки дискурсивності

<i>Ознака</i>	<i>Характеристика</i>
ситуативність	міцний зв'язок із часом та місцем висловлювання
Соціальна спрямованість	ініціація передбачуваного у цій ситуації соціального впливу
активізація	активізація взаємовідносин автора та аудиторії
активізація сприйняття повідомлення аудиторією	установка на ініціативний відгук аудиторії
генералізація	наявність певної установки автора/видавця

Додаток 2

Приклади нестатуної та офіційної військової термінології

<i>Офіційне тлумачення терміну</i>	<i>Сленгове тлумачення терміну</i>
Бойова машина піхоти (БМП)	Беха, бумер
Броньована транспортно-бойова машина (БТР)	Бетр
Самохідна артилерійська установка	САУшка
Ручний протитанковий гранатомет	Муха
Граната	Лимон
Простір навколо мішені	Молоко
Перша лінія розмежування	Нулі
Повнопривідна медична машина	Таблетка
Зенітка	Ack-ack
Цивільна служба	Civ-vie street
Військовий піхотинець	Leatherneck
Дезертир	Squirter
Солдат сил спеціальних операцій армії США	Snake eater
Солдат	GI
Авіаносець	Flat top
Неозброєний гелікоптер	Slick
Бої зі змінним успіхом	See-saw, ding-dong, tug of war
Підводний флот	Silent service
Лейтенант	Loot
Людина, яка підтримує війну	Chicken Hawk
Секретна служба	Cloak and dagger service